В. Давыдов-Анатри

ЭПИР-ПĔР ТĂВАНСЕМ

Национальная библиотека ЧР
4-046627

В. Давыдов-Анатри

ЭПИР-ПЁР ТĂВАНСЕМ

ЧĂВАШ АССР ГОСУДАРСТВО ИЗДАТЕЛЬСТВИ
ШУПАШКАР—1961

ВАСИЛИЙ ИВАНОВИЧ ДАВЫДОВ-АНАТРИ

МЫ — БРАТЬЯ РОДНЫЕ

Короткие рассказы для детей

На чувашском языке

Рисунки О. И. Филиппова

Редактор В. Г. Игнатьев. Техн. редактор Г. П. Петров.
Худож. редактор Н. С. Кириллов. Корректор В. Г. Бурнаевский.

Сдано в набор 14/XI-1960 г. Подписано к печати 2/II-1961 г.
Формат 70×92¹/₁₆. Объем 4,68 печ. л. Уч.-изд. 2,6 л. Заказ № 1653,
изд. № 148. Тираж 3.500 экз. Цена 9 коп.

И-46627

Типография № 1 Министерства культуры Чувашской АССР
г. Чебоксары, ул. Володарского, 5.

Национальная библиотека
Чувашской Республики

ПИРĔН ТУСĂМĂР МАО

Çуллахи пĕр ăшă кун пирĕн яла хăнасем, Китай ачисем килчĕç. Эпир вĕсене чун-чĕререн хапăл туса кĕтсе илтĕмĕр. Пурне те чечек çыххи, тĕрлĕ парне патăмăр. Çак кун эпĕ Мао ятлă Китай ачипе паллашрăм. Вăл мана кăкăр çумне çакса çӳремелли значок парнелерĕ. Ун çине «Мир! Туслăх!» тесе çырнă. Эпĕ вара асăнмалăх ăна чăваш юррисен кĕнекине патăм. Пирĕн хушăмăрта туслă çыхăну пуçланса кайрĕ. Эпир пĕр-пĕрин патне çырусем çӳретме тытăнтăмăр.

Çапла пĕр каçхине эпĕ хам тусăм Мао патне çыру çырма лартăм. Ман пата Петĕр шăллăм пычĕ те:

— Эсĕ, пиччем, мĕн тăватăн?— тесе ыйтрĕ.

— Çыру çыратăп-ха,— терĕм эпĕ.

— Кам патне вара?

— Китайри Мао тусăм патне,— ăнлантартăм ăна.

Петĕр урăх пĕр сăмах та каламарĕ. Вăл хутпа кăранташ илчĕ те ман çумма сĕтел хушшине кĕрсе ларчĕ.

— Эпĕ те Мао патне çыру çыратăп,— терĕ вăл.

Нумай та вăхăт иртмерĕ, Петĕр хăй умне сарса хунă хут листи çине çырса та тултарчĕ.

— Ну, пичче, халĕ эпĕ мĕн çырнине вула ĕнтĕ,— терĕ вăл.

Эпĕ ун çырăвне илтĕм те тĕлĕнсех кайрăм: унта мĕн-мĕн кăна тĕрлесе пĕтермен-ши!

— Ку вара санăн мĕнле кайăк? — ыйтрăм унран.

— Вăл ман салама Китая, Мао патне, илсе каякан кăвик-кăвакарчăн,— терĕ шăллăм.

— Ку мĕнле ялав тата? — каллех ыйтрăм эпĕ.

— Вăл — пирĕн туслăх ялавĕ,— калать Петĕр.

Манăн пĕчĕк шăллăм çакăн пек ăслă çыру çырнишĕн эпĕ хĕпĕртесех кайрăм.

— Ну, халĕ эсĕ хăвăн çырăвна вуласа пар ĕнтĕ,—терĕ мана Петĕр.

Эпĕ хам умра выртакан хут листине илтĕм те вулама пуçларăм:

«Хаклă тусăм, Мао!

Сана Çĕнĕ çул ячĕпе чăваш ачисенчен салам яратпăр!

Китайри тусăмăрсене лайăх вĕренме ыр сунатпăр! Пурте çирĕп сывлăхлă пулăр!»

Эпĕ мĕн вуланине Петĕр каçса кайсах итлесе ларчĕ. Вăл ман çине темиçе хутчен те савăнăçлăн пăха-пăха илчĕ.

Ирхине эпир хамăр çырусене Китая, çывăх тусăмăр Мао патне, ятăмăр.

АМАНТНĂ ХУРĂНСЕМ

Пирĕн пӳрт умĕнче виçĕ хурăн пур. Вĕсене атте хăй çамрăк чухне лартнă пулнă. Çуркунне çитсен, хурăнсем çулçă сараççĕ, вара пĕтĕм тавралăха илем кӳрсе лараççĕ. Вĕсен туратисем çинче кайăксем кунĕн-çĕрĕн селĕм юрăсем шăрантараççĕ. Пĕррехинче эпĕ çак кăтра хурăнсене сăнасарах пăхрăм та тĕлĕнсех кайрăм: вĕсен яштака шурă вуллисем хĕреле-хĕреле кайнă. Эпĕ çавăнтах пӳрте, атте патне, чупса кĕтĕм. Ăна хурăнсем хĕрелни çинчен каласа патăм.

— Тĕрĕслесе пăхас, мĕн пулнă вара вĕсене,— терĕ атте.

Эпир урама тухрăмăр. Атте хурăнсене пăхса çаврăнчĕ те:

— Ну, ачамсем, тĕрĕсне калăр: хурăнсене кам каса-каса тухнă? — тесе ыйтрĕ.

Эпĕ Петĕр шăллăм çине пăхса илтĕм. Вăл, пуçне усса тăраканскер, пĕр-икĕ утăм каялла чакрĕ те:

— Эпĕ вĕсене касман, шăтарса шывне çеç ĕçрĕм,— терĕ.

Атте Петĕре хăй патне чĕнсе илчĕ.

— Петĕр, халĕ аçу мĕн каланине итле ĕнтĕ,— терĕ вăл.— Эсĕ хурăнсене йывăр амантнă. Куратăн-и, вĕсем пурте хурланса макăраççĕ. Акă, эсĕ шăтарнă вырăнсенчен вĕсен куççулĕ сăрхăнса тухать...

Петĕр атте умĕнче ним чĕнмесĕр тăрать. Атте ăна çаплах ăса вĕрентет. Юлашкинчен Петĕр чăтаймарĕ:

— Каçар ĕнтĕ, атте. Эпĕ хурăнсем те, çынсем пекех, йĕме пултарнине халиччен пĕлмен. Малашне вĕсене нихçан та тивместĕп,— терĕ.

Атте хушнипе эпир хурăнсен шăтарнă вырăнĕсене шурă тăмпа сĕре-сĕре тухрăмăр.

КУКУРУЗА ХИРЁНЧЕ

Пирĕн колхоз кашни çулах хире кукуруза нумай акса хăварать.

— Кукуруза вăл — питĕ усăллă япала. Ăна пур вырьăх та юратса çиет,— тет яланах пире атте.

Пĕр-икĕ кун каялла, кукуруза акса таврăнсан, вăл пире хăй патне чĕнсе илчĕ те çапла каларĕ:

— Хирте куракссем нумай. Вĕсенчен кукурузăна сыхлас пулать. Çак ĕçе колхоз правленийĕ шкул ачисене хушма шутлать,— терĕ.

Шкул ачисене тесен, эпĕ савăнсах кайрăм. Хам ăшăмра: «Пире те çакăн пек пысăк ĕç шанма пултараççĕ-ши?»— тесе шухăшласа илтĕм.

— Кукурузăна сыхлама манăн та каясчĕ,— терĕм эпĕ аттене.

— Питĕ аван. Колхоз председателĕ Василий Васильевич шăпах сана çак ĕçе ертсе пыма ыйтасшăнччĕ,— терĕ атте.

Петĕр, эпир калаçнине итлесе тăраканскер, пирĕн çинелле пăхрĕ те:

— Эпĕ те Сантăрпа кукурузăна сыхлама çӳретĕп,— терĕ.

Тепĕр кунне эпĕ ирех хампа пĕрле вĕренекен ачасем патне кайрăм, вĕсене кукуруза хирне тухма чĕнсе çӳрерĕм.

...Кукуруза акнă уйра, чăнах та, куракссем туллиех. Хăйсем час-часах пĕр вырăнтан тепĕр вырăна вĕçсе кайса ларaççĕ, çĕре чава-чава кукуруза пĕрчисене шыраççĕ.

Эпир малтан ним тума пĕлмесĕр аптраса тăтăмăр. Хамăр: «Кăшша! кăшша!» — тесе, кăшкăркаласа та пăхрăмăр. Анчах мĕн тăвас тетĕн! Тутлă апат тупнă куракссем кукуруза уйĕн тепĕр хĕррине вĕçсе кайрĕç те каллех чакаланма пуçларĕç.

— Ха, татах анса ларчĕç. Вĕсем пиртен куç умĕнчех кулаççĕ-çке! — терĕç ачасем.

— Мĕн тумалла? Кукурузăна мĕнле çăлса хăвармалла?-—

ыйтатпăр хамăр пĕр-перинчен. Шăпах çав вăхăтра пирĕн пата колхоз председателĕ Василий Васильевич персе çитрĕ. Вăл ачасене сывлăх сунчĕ те:

— Эсир хире мĕн ĕçлеме тухнă тата? — тесе ыйтрĕ.

— Кукурузăна сыхлама! — терĕмĕр эпир.

Çапла калани Василий Васильевич кăмăлне кайрĕ пулас. Вăл пирĕн шухăша ырларĕ:

— Маттур, ачасем! Кукурузăн пĕр пĕрчине те çухатмалла мар. Вăл — пирĕн пуянлăх, сĕт-çу, аш-какай,— терĕ.

Эпир кукуруза уйне катемписем, çилпе авăракан пĕчĕк армансем тăва-тăва лартрăмăр, хут çĕлен пек хўреллĕ, вĕлтĕр-вĕлтĕр вĕçсе тăракан япаласем туса шалчасем çине çака-çака ятăмăр.

— Çитет! Кураксене текех иртĕхме парас мар! — терĕмĕр хамăр. Хир хуралçи Макар мучи те пире:

— Тĕрĕс калатăр, ачасем, кураксене кукуруза пуссинчен тасатмалла! — терĕ.

Вăл çавăнтах хăй аллинчи пăшалĕпе куракесм еннелле тĕллерĕ. Унччен те пулмарĕ, пăшал сасси кĕрлесе те кайрĕ. Эпир пурте кураксене хăвалама пуçларăмăр. Пĕтĕм кукуруза уйĕ янăраса тăрать.

Кураксем пире хирĕç тăма хал çитереймерĕç. Вĕсем ушкăнăн-ушкăнăн аяккалла вĕçе-вĕçе кайрĕç.

Пĕр-икĕ эрнерен пирĕн кукуруза капăрах шăтса тухрĕ. Унăн сип-симĕс парка калчисем илемлĕн курăнса ларакан пулчĕç.

КОЛХОЗ ПАРНИ

Çурхи ĕçсем пĕтсен, кашни çулах пирĕн ялта юрă уявĕ пулса иртет. Унта кӳршĕри колхозсенчен те хăнасем нумай килеççĕ. Çак кун иртен пуçласа мĕн каçченех сăвă-юрă янăраса тăрать. Пĕтĕм халăх савăнать. Кăçалхи юрă уявĕ вара нихçан та ман асăмран тухас çук.

Ĕç çапла пулса иртрĕ:

...Çуллахи ăшă кун. Тӳперен хĕвел савса пăхать. Вăрман хĕрринче халăх туллиех. Хуларан килнĕ оркестр марш калать. Пире атте хăй патне чĕнсе илчĕ те:

— Ачамсем, таçта кайса ан çухалăр, часах уяв пуçланать,— терĕ.

Чăнах та, нумай та вăхăт иртмерĕ, трибуна çине хамăр ялти ятлă çынсем, кӳршĕри колхозсенчен килнĕ хăнасем хăпарса тăчĕç. Уяв пуçланчĕ. Чи малтан пирĕн «Хĕрлĕ çăлтăр» колхоз

председательне Василий Васильевич Алмазова сăмах пачĕç. Вăл уява пухăннă çынсене саламларĕ, уй-хир паттăрĕсене сывлăх сунчĕ. Василий Васильевич сăмах каланă чухне çынсем темиçе хутчен те алă çупса илчĕç. Председатель юлашкинчен колхоз правлени ячĕпе çураки ĕçĕсенче мала тухнă çынсене парнесем пама пуçларĕ. Трибуна умне уй-хир паттăрĕсем пĕрин хыççăн тепри тухаççĕ. Унччен те пулмарĕ, Василий Васильевич:

— Ятманов Сантăра кукуруза уйне кураксенчен лайăх сыхланăшăн парне — алла çыхмалли сехет! — терĕ.

Ман ята асăнсан, уява пынисем тăвăллăн алă çупса ячĕç. Эпĕ нимĕн тума та пĕлместĕп, савăннипе вырăнтан та хускалаймастăп.

— Сантăр, трибуна патнелле ирт, унта сана кĕтеççĕ,— терĕ мана атте.

Эпĕ васкаса малалла утса кайрăм, унтан трибуна çине улăхса тăтăм. Мана Василий Васильевич çӳлелле çĕклерĕ те мĕнпур халăх умĕнче ыталаса чуптурĕ. Қаллех алă çупни кĕрлесе кайрĕ...

Тепĕр кунне ирех пирĕн пата Василий Васильевич пычĕ. Вăл аллине хаçат тытнă.

— Сантăр, эпĕ сирĕн пата çĕнĕ хыпарпа килтĕм. Акă кур: сан сăнна хаçатра пичетленĕ,— терĕ вăл савăнса.

Эпĕ тĕлĕнсех кайрăм. Чăнах та, «Çамрăк коммунист» хаçатăн малтанхи страницинчех ман сăнăм пур. Ун тăррине пысăк саспаллисемпе «Сантăр Ятманов пек ĕçчен ачасене чыс та мухтав!» тесе çырнă.

Эпĕ хĕпĕртенипе Василий Васильевича çапла каларăм: «Председатель юлташ, эпĕ малашне те ĕçчен, маттур пулма сăмах паратăп!» — терĕм.

АПЕЛЬСИН

Иртнĕ çулта пирĕнпе кӳршĕллĕ пурăнакан Антун мучин Джульбарс ятлă йытти виçĕ çура туса пачĕ. Джульбарс вăйлă, ăслă йытă. Эпир унтан пурте тĕлĕнеттĕмĕр. Тĕлĕнмесĕр ара! Пĕрре çапла Антун мучи хăйĕн картузне пахча вĕçĕнчи хурлăхан тĕмĕсем хушшине пытарса хучĕ те:

— Ну, Джульбарс, манăн картуз çухалчĕ, тупса пар! — терĕ.

Джульбарс çавăнтах хĕрсе кайрĕ: каллĕ-маллĕ чупкаласа çӳреме пуçларĕ, çине-çинех хам-хам! тесе вĕркелесе илчĕ. Нумай та вăхăт иртмерĕ, çак ăслă, шăрша лайăх туякан йытă картуза йăтса та килчĕ. Ахальтен мар ĕнтĕ, Антун мучи унăн пĕр çăвăрне пире парсан, эпир пурте савăнтăмăр. Петĕрпе иксĕмĕр ун валли ятарласах пĕчĕк пӳрт турăмăр. Йытă çурине ят патăмăр, ăна Хураçка тесе чĕнме пуçларăмăр. Пирĕн Хураçка хăвăрт ӳсме тытăнчĕ, часах ачасемпе туслашса кайрĕ. Малтанах хамăрăн хăмăр кушакпа кăштах çапăçкалатчĕ, пĕр-икĕ

эрне иртсен вара унпа та килĕштерсе пурăнма тытăнчĕ. Хăй вăл апата тиркеместчĕ, мĕн паран, çавна çиетчĕ. Пурăна-киле йытă çури аттепе пĕрле сунара çӳреме те хăнăхса çитрĕ. Ăна эпир пурте юрататтăмăр. Анчах пĕррехинче Хураçкана ним сăлтавсăрах айăпа кĕртрĕмĕр. Ĕçĕ çапла пулса иртрĕ:

Пĕр шăматкун пирĕн анне магазинтан икĕ килограмм апельсин илсе килчĕ. Апельсинĕсем хĕрлĕрех сарă тĕслĕ, ырă шăршлă, шултра. Анне вĕсене вĕри шывпа çурĕ те пире уйăрса пачĕ.

— Ку вара аçу валли пултăр,— терĕ вăл, пĕр апельсина сĕтел çине хурса.

Эпир хамăра панă апельсинсене çиме пуçларăмăр.

— Эх, тутлă та-çке!— терĕ пирĕн пĕчĕк йăмăкăмăр Илемпи. Хăйĕн пайне вара вăл пуринчен малтан çисе ячĕ.

Эпир Петĕрпе иксĕмĕр çырма хĕррине пулă тытма чупрăмăр, анне колхоза ĕçлеме кайрĕ. Илемпи киле юлчĕ.

— Манăн Хураçкапа выляс килет,— терĕ вăл.

Эпир çырма хĕрринче чылаях лармарăмăр. Пирĕн телее, вăлтана пулă нумай çакланчĕ. Кăларса ĕлкĕрме те çук. Хамăр пĕчĕк чĕрессене партас, ырашпĕтри пулăсемпе тултартăмăр та килелле савăнса утрăмăр. Киле çитсен тĕлĕнсех кайрăмăр: сĕтел çине хурса хăварнă апельсин çухалнă. Мĕнле кăна шырамарăмăр пулĕ, ниçта та çук! Кĕтмен çĕртен курах кайрăмăр: апельсинăн хĕрлĕ хупписем сĕтел айĕнче вырта параççĕ. Кĕçех анне ĕçрен таврăнчĕ. Вăл та йĕри-тавра пăхкаласа çаврăнчĕ те:

— Аçăр валли хурса хăварнă апельсин ăçта кайнă вара?— тесе ыйтрĕ.

Эпир пĕр-пĕрин çине пăхкаласа илтĕмĕр те пӳрнесемпе сĕтел айне тĕллесе кăтартрăмăр.

— Кам çисе янă-ши ăна?— каллех ыйтрĕ анне.

Эпир картишĕнче выляса çӳрекен Илемпие пӳрте чĕнсе кĕртрĕмĕр.

— Илемпи, сӗтел ҫине хурса хӑварнӑ апельсина эсӗ ҫимен пуль?— ыйтрӑмӑр унран.

Илемпи пуҫне сулкаласа илчӗ те:

— Ӑна эпӗ мар, Хураҫка ҫисе ячӗ,— терӗ.

Эпир йытӑ ҫурине кӳрентӗмӗр, ӑна вӑрҫса та илтӗмӗр. Пирӗн калаҫӑва анне итлесе тӑнӑ-мӗн. Вӑл сӗтел патне утса пычӗ те пӑртак куларах:

— Апельсина кам ҫинӗ-ха!— терӗ.

Эпир пурте:

— Хураҫка ҫинӗ,— терӗмӗр.

Анне пӗр сӑмах та чӗнмерӗ. Вӑл ҫавӑнтах пӑлтӑртан тепӗр апельсин илсе кӗчӗ те ӑна, ҫурмаран касса, Хураҫка умне хучӗ. Йытӑ ҫури апельсин татӑкне шӑршласа пӑхрӗ те малалла утса кайрӗ.

— Хураҫкана эсир ахалех айӑпа кӗртетӗр. Вӑл апельсин ҫименнине хӑвӑрах туйса илтӗр пулӗ ӗнтӗ,— терӗ анне.

Илемпи ҫак мыскарана, хӑй пӗчӗккӗ пулин те, лайӑх ӑнланса илчӗ пулас. Вӑл хӑй те апельсин пекех хӗрелсе кайрӗ. Хураҫка Илемпи хӗрелсе кайнине сисрӗ-и, тен? Вӑл ун патне пычӗ те ӑна малти урисемпе темиҫе хутчен те ачашласа илчӗ.

ÇЫРЛАНА ҪАЙСАН

Тул çутăлчĕ. Хĕвел те çӳле улăхрĕ. Эпир хамăр касри ачасемпе вăрмана çырлана кайма калаçса татăлтăмăр. Манпа пĕрле Петĕр те пырасшăн пулчĕ.

— Эпĕ сана илсе кайма пултаратăп, анчах çырла вырăнĕ инçе, ывăнатăн пулĕ,— терĕм ăна.

Петĕр, çакна илтсен, кăшт çеç йĕрсе ямарĕ:

— Çук, эпĕ юлмастăп, пыратăп...

— Аннерен ыйт, вăл мĕн калĕ,— терĕм вара эпĕ.

Анне хирĕçлесе тăмарĕ:

— Кайăр, анчах астăвăр, йĕркеллĕ çӳрĕр,— каларĕ вăл.

Эпир хамăрăн пĕчĕк витресене илтĕмĕр те çырлана тухса утрăмăр. Çул çинче вара тăршшĕпех шăкăлтатса калаçса пытăмăр. Часах вăрмана та çитрĕмĕр. Инçе те кĕмерĕмĕр, çырла вăййине тупрăмăр. Татса та пĕтерес çук: пур çĕрте те хĕп-хĕрлĕ, тин çеç пиçнĕ хурăн çырлисем! Ачасем, çухалса каяс мар тесе,

пĕр-пĕрне сас параççĕ. Час-часах «А-у! А-у!» тени аслă вăрман тăрăх инçене янăраса каять.

Эпĕ хам пăртак ывăннине туя пуçларăм, пĕр тĕмеске çумне ларма шутларăм. Анчах, унччен те пулмарĕ, çамрăк йывăççем хушшинчен темле кайăк пăрлатса вĕçсе тухрĕ те çӳлелле вĕçтере пачĕ. Эпĕ вăл вĕçсе тухнă тĕле пырса пăхрăм та курах кайрăм: пĕр вăрттăн вырăнта çак кайăкăн йăви пур, унтах унăн вĕçме пултарайман чĕпписем çăварĕсене кара-кара чĕвĕлтетсе ларaççĕ.

Эпĕ ачасене хам пата пыма чĕнтĕм. Вĕсем пурте хăвăрт персе çитрĕç. Эпир кайăк йăвинчен йăлтах тĕлĕнсе кайрăмăр, ăна тăмпа пĕр тикĕс, лайăх якатса тунă, вĕтĕ хĕлĕхсемпе çавăра-çавăра тухнă.

— Атьăр, чĕпписене илетпĕр,— терĕ çавăнтах пирĕн Петĕр.

— Çук, юрамасть. Мĕншĕн вĕсене амăшĕнчен уйăрса хур кăтартас,— тетĕп эпĕ.

Йăва патĕнче айкашкаласа тăнипе эпир асăрхаман та: пирĕн пата пĕр кайăк вĕçсе пырать те вĕçсе каять, вĕçсе пырать те вĕçсе каять...

— Куртăр-и, ачасем, вăл çак чĕпĕсен амăшĕ ĕнтĕ,— тетĕп эпĕ.— Вăл пире: ман чĕппĕмсене ан тивсемĕр, тăлăха ан хăварсамăр, тесе тархаслать пулĕ,— тетĕп каллех хам.

Малтан çырла пухса, кайран кайăк чĕппиcемпе киленсе тăнине пула хĕвел каç еннелле сулăннине эпир сисмен те. Киле каясси çинчен сăмах тапратнăччĕ çеç, çав вăхăтра анăçран хура çумăр пĕлĕчĕсем çĕкленчĕç, çывăхрах аслати авăтни илтĕнсе кайрĕ. Петĕр Сăрнай ĕшнинчен ман паталла чупать, хăй: «Çумăр, тăвăл килет!»— тесе кăшкăрать. Вăл çавăнтах пĕр лапсăркка юман айне кĕрсе те тăчĕ.

— Аслати авăтнă чух йывăç айне тăма юрамасть! Аçа çапма пултарать!— тесе кăшкăратăп эпĕ.

Петĕр ман сăмаха итлерĕ: юман çумĕнчен уçă вырăналла чупса тухрĕ. Унччен те пулмарĕ, аслати çав тери хăрушшăн кĕмсĕртетсе кайрĕ, пирĕн пуç çинчех вут-çулăм хыттăн çатлатса илчĕ. Эпир тĕлĕнсех кайрăмăр: хайхи пысăк лапсăркка юман икĕ пая çурăлнă аннă.

— Ав, куратăр-и, юмана аçа çапрĕ!— тетĕп эпĕ.

Петĕр ниçта кайса кĕреймест: чĕтрет, ман çумма йăпшăнать.

— Питех ан хăра... Юман çумĕнчен тарса ĕлкĕртĕн, чĕрĕ юлтăн,— тесе йăпататăп хам ăна.

...Çумăрлă тăвăл иртсе кайсанах, эпир пурте килелле чупрăмăр. Киле çитсен, вăрманта мĕн-мĕн курнине аттепе аннене кала-кала патăмăр. Вĕсем пирĕн сăмаха çав тери тĕлĕнсе итлесе ларчĕç.

Хĕвел анчĕ. Эпир аттепе аннене тата Илемпие çырлапа хăналарăмăр, хамăр та тăраничченех çирĕмĕр.

ПЕТĔР АЙĂПĔ

Пĕр ирхине пирĕн анне магазина кайрĕ. Эпĕ Петĕр шăллăмпа киле юлтăм. Петĕр анне кайсанах тенкел çине улăхса шкапа уçрĕ. Унччен те пулмарĕ, шкап патĕнчен чанкăр-р-р! тунă сасă илтĕнсе кайрĕ.

Эпĕ çавăнтах Петĕр патне чупса пытăм. Урай тулли кĕленче ванчăкĕ выртать. Петĕр шкапри графина ӳкернĕ иккен.

— Ну, мĕн турăн ĕнтĕ,— терĕм эпĕ, ним калама аптраса.

Анне киле часах таврăнчĕ. Пӳрте кĕнĕ-кĕменех, вăл урайĕнчи кĕленче ванчăкĕсене курчĕ.

— Кам çĕмĕрчĕ?— ыйтрĕ анне.

Эпĕ Петĕр хăйĕн айăпне йышăнасса кĕтнĕччĕ, анчах кĕтни ахалех пулчĕ. Петĕр ман еннелле çаврăнчĕ те:

— Сантăр çĕмĕрчĕ,— тесе хучĕ.

Вăл çапла суйнăшăн эпĕ питĕ тарăхрăм, йĕрес патнех çитрĕм.

Қаçхине анне пире пограничниксем çинчен çырнă кĕнеке вуласа пачĕ, вăл пире питĕ килĕшрĕ.

— Ӳссен пурпĕрех пограничник пулатăп,— терĕм эпĕ.

— Эпĕ те пограничник пулатăп!— хушса хучĕ Петĕр.— Манăн йытă та, атте илсе панă пăшал та пур...

Анне пирĕн çине пăхрĕ те майĕпен çеç çапла каларĕ:

— Эсир пĕри те пограничник пулма пултараймастăр. Унта суякан çынсене илмеççĕ.

— Эпĕ нихçан та суйман,— терĕм эпĕ.

— Эпĕ те,— хушса хучĕ Петĕр.

Анне пĕр çĕре пухса хунă кĕленче ванчăкĕсем çине кăтартрĕ те:

— Тĕрĕссипе калăр-ха, графина кам çĕмĕрчĕ?— тесе ыйтрĕ.

Петĕр куçĕсене мăч-мăч хупкаласа илчĕ.

— Эпĕ,— терĕ вăл, пуçне усса.

Анне йăл кулса ячĕ те Петĕре ăплантарчĕ:

— Ну, ан хумхан. Эпĕ сире вăрçасшăнччĕ. Эсĕ хăвăн айăпна йышăнатăн, çавăнпа çиллĕм те иртсе кайрĕ. Эсир иксĕр те пограничниксем пулма пултаратăр, анчах суйма çеç ан вĕренĕр,— терĕ вăл.

Ч-46627

Национальная библиотека
Чувашской Республики

СЕХЕТ

Пирӗн аттен кӗсъене чиксе ҫӳремелли сехет пур. Атте ӑна час-часах кӑларса пӑхать, вӑхӑт тӗрӗслет.

Пӗр ирхине Петӗр атте патне пычӗ те:

— Мана та сехет илсе пар-ха, атте,— тесе йӑлӑна пуҫларӗ.

— Эсӗ, пӗчӗкскер, сехетпе мӗн тӑватӑн?— ыйтрӗ унран атте.

— Вӑхӑт пӗлме!

— Юрать, шухӑшлакаласа пӑхам-ха, мӗнле пулӗ унта,— терӗ атте.

...Ҫаҫхине эпир пурте ӗҫрен таврӑнтӑмӑр. Петӗр те таҫтан выляса килчӗ. Пӳрте кӗнӗ-кӗменех вӑл:

— Тупрӑм! Тупрӑм! Сехет! Сехет!— тесе кӑшкӑрса ячӗ.

Эпир шалтах тӗлӗнсе кайрӑмӑр.

— Мӗнле сехет? Ҫам пачӗ?— ыйтатпӑр унран.

Петӗр кӗсйинчен кӗмӗл вӑчӑраллӑ сехет кӑларчӗ те:

— Акă вăл. Курăр,— терĕ.

Эпир ăна хупăрласа илтĕмĕр, ăçтан сехет тупнине пĕлесшĕн пултăмăр. Вăл ăна ачасемпе çаран çине чечек татма кайсан тупнă-мĕн.

— Эй, ачсемĕр, ку хамăр касра пурăнакан Максăм пиччӳн сехечĕ-çке,— терĕ атте. Вăл çавăнтах ман еннелле çаврăнчĕ те:

— Вĕçтер. Максăм пиччӳ халех кунта, хамăр пата килтĕр,— терĕ.

Максăм пичче часах персе те çитрĕ. Вăл паян иртенпех колхоз çаранĕ çинче утă çулнă иккен. Кăнтăрла, каннă вăхăтра, сехетне йывăç турачĕ çине çакса хунă та мансах кайнă.

— Шырарăм-шырарăм, тупаймарăм, хама ĕненмесĕр, киле хăварман-ши тесе, ĕçе пăрахсах таврăнтăм,— терĕ вăл.

Максăм пичче тата тем каласшăн пулчĕ, анчах ăна Петĕр пӳлсе хучĕ.

— Эпĕ çаран çинче чечек... Сехет тупрăм!— тесе кăшкăрса ячĕ. Çавăнтах вăл кĕсйинчен кĕмĕл вăчăраллă сехет кăларчĕ те Максăм пичче патне пычĕ.

— Акă вăл, илĕр,— терĕ.

Максăм пичче, хăй сехетне курсан, хĕпĕртесе кайрĕ. Вăл Петĕре ыталаса илчĕ те:

— Эсĕ тĕлĕнмелле лайăх, маттур ача иккен,— терĕ.

Тепĕр кунне Максăм пичче пирĕн пата вылямалли сехет илсе пычĕ.

— Кăна ĕнтĕ эпĕ хамăн юратнă çыннăма, Петĕре, парнелетĕп,— терĕ.

Вăл Петĕре темиçе хутчен çурăмĕнчен лăпкаса илчĕ те унăн сулахай аллине сехет çыхса ячĕ. Халĕ ĕнтĕ пирĕн Петĕрĕн те сехет пур.

Ирĕклĕ тим

ЙЫВĂРЛĂХ КИЛСЕН

Пирĕн ĕне хушка пуçлă ула пăру туса пачĕ. Пăрушĕ вара питех те сĕкме юрататчĕ.

Пĕррехинче анне çырма хĕррине кĕпе çума анчĕ. Хăйпе пĕрле вăл пире те илсе кайрĕ. Эпĕ, пулă тытма тесе, вăлта илтĕм.

Çырма хĕррине çитсен, анне кĕпе чӳхеме пуçларĕ. Петĕр йывăçсем хушшинчи çерем çине чечек татма юлчĕ.

Эпĕ вăлтана шыва ятăм та ларатăп. Нумаях та вăхăт иртмерĕ, вăлтана пулă йĕкĕлтеме тытăнчĕ. Эпĕ хам ăшăмра пулла: ан йĕкĕлте, манран пурпĕрех хăтăлаймастăн, тетĕп. Çапла шухăшласа ларнă çĕртех ман вăлтана пулă сĕтĕрсе кĕме пуçларĕ. Анчах унччен те пулмарĕ:

— Анне, пăру сĕкет!— тенĕ сасă илтĕнсе кайрĕ.

Эпĕ çаврăнса пăхрăм та курах кайрăм: пĕчĕк Петĕр умĕнче пирĕн сĕкекен пăру тăра парать.

Анне пăрăва:

— Кай унтан, кай! Ан ашкăнса çӳре!— тесе кăшкăрать.

Петĕртен инçех те мар кӳршĕ ачи Тимук кăвакалсем хăваласа пырать. Вăл Петĕр патне пăру сĕкесшĕн хăмсарса пынине курнă та, аллине çапса, ахăлтатса кулать.

Эпĕ ăна:

— Пăрăва хăвала! Петĕре ан сĕктер!— тесе кăшкăратăп.

Тимук ман сăмаха хăлхана та чикмерĕ. Вăл каялла çаврăнчĕ те çерем çинчи пĕр хурăн айне, сулхăна кайса выртрĕ.

Эпĕ хăвăртрах Петĕр патне чупса пытăм та пăрăва хăвалама пуçларăм:

— Ах, усал, ялан пĕчĕк ачасене сĕкесшĕн çӳретĕн!— терĕм ăна. Унтан Петĕре çавăтрăм та хампа пĕрле çырма хĕррине пулă тытма илсе антăм. Эпĕ пăру хăваласа çӳренĕ вăхăтра пулăсем вăлтари ăмана йăлтах çисе кайнă-мĕн.

— Питех ан ашкăнăр. Манăн ăман тата пур,— терĕм те эпĕ, вăлтана ăман тирсе шыва ятăм.

Ак тамаша, вăлтана янă-яманах пулă йĕкĕлтеме пуçларĕ. Анчах хальхинче те ăна туртса кăларма май килмерĕ.

— Сантăр! Сантăр! Ай-ай!— тесе кăшкăрнă сасă хăлхана пырса кĕчĕ. Çаврăнса пăхрăм та çырма хĕрринче Тимук путса ларнине курах кайрăм.

Эпир Петĕрпе иксĕмĕр те ун патне чупса пытăмăр, ăна иккĕн ик аллинчен тытса туртса кăлартăмăр.

Тимук куçĕнчен куççуль пĕрчисем юха-юха анчĕç. Хăй пирĕн çине айăплăн пăха-пăха илет, паçăр Петĕре çăлманшăн ӳкĕнет.

УТАРТА

Çирӗм çул хушши ӗнтӗ пирӗн асанне колхоз утарӗнче вӗлле хурчӗсене пӑхса пурӑнать.

Пӗр çуллахи ӑшӑ кун эпир, Петӗрпе иксӗмӗр, ун патне кайса курма шутларӑмӑр. Çул çине пӑртак çимелли илтӗмӗр те хамӑр ял хыçӗнчи вӑрмана, Сӑрнай ӗшнине тухса утрӑмӑр. Нумай та каймарӑмӑр, пирӗн куç умне Сӑр вӑрманӗ тухса тӑчӗ. Эпир утара пырса кӗтӗмӗр. Утар çумӗпе Хурӑнвар текен пӗчӗк çырма юхса выртать. Ешӗл вӑрман илемне курса тӑранма та çук. Мӗнле кӑна кайӑк сасси илтӗнмест пулӗ кунта!

Асанне пире, пӗлнӗ пекех, хирӗç тухса илчӗ.

— Атьӑр, килӗрех. Сире эпӗ яланах хавас,— терӗ хӑй. Вӑл пире пӗр пӗчӗк пӳрте илсе кӗчӗ. Пӳрт саккисем çинче шурӑ çӑка чӗрессем лараççӗ. Сӑмсана пыл шӑрши çапать. Çакна Петӗр те сисрӗ пулас, вӑл асанне куçӗнчен темиçе хутчен ӑшшӑн пӑха-пӑха илчӗ те:

— Асанне, ку чӗрессенче мӗн пур вара?— тесе ыйтрӗ.

— Çĕнĕ пыл,— терĕ асанне.

Петĕр кусĕсем çавăнтах чăлт-чалт выляса илчĕç.

— Пире пăртак... Пире...— терĕ те Петĕр, урăх пĕр сăмах та чĕнмерĕ. Асанне ун çине кулараххăн пăхрĕ:

— Сисетĕп, ăнланатăп,— терĕ вăл. Унтан сĕтел çине пĕр пĕчĕк чей чашăкĕпе пыл кăларса лартрĕ.

— Çисе пăхăр. Ку сирĕн валли,— терĕ асанне.

Эпир Петĕрпе иксĕмĕр те сĕтел хушшине кăпăр-капăр кĕрсе лартăмăр.

— Петĕр, ытла ан васка. Кĕпӳ çине пыл тăкăнать,— асăрхаттарчĕ пире асанне.

Эпир асаннене пыл çитернĕшĕн тав турăмăр.

— Ну, халĕ вĕллесем патне тухар, хуртсене пăхар,— терĕ асанне.

Эпир ун сăмахне хапăл тусах йышăнтăмăр. Хурт пăхмалли хатĕрсем илтĕмĕр те вĕллесем патне тухрăмăр. Пыл хурчĕсем, хĕвеллĕ ăшă кунпа савăнса, каçса кайсах ĕçлеççĕ. Пĕтĕм таврара вĕсем сĕрлени илтĕнсе тăрать. Эпир пĕр вĕллери хуртсене вĕркĕчпе вĕртерме пуçланăччĕ çеç, çав вăхăтра пирĕн Петĕр аллисемпе çапкаланма пуçларĕ.

— Петĕр, тĕк тăр. Хуртсем çапкаланнине юратмаççĕ,— терĕ ăна асанне.

Эпĕ Петĕр çине пăхрăм та тĕлĕнсех кайрăм: ăна хуртсем сăрса илнĕ. Çакна асанне те асăрханă-мĕн. Вăл Петĕре аллинчен тытрĕ те утар пӳрчĕ еннелле çавăтса кайрĕ. Пыл хурчĕсем вара Петĕртен ниçта та юлмаççĕ: вăл ăçта каять, вĕсем те çавăнта пыраççĕ. Асаннепе Петĕр утар пӳртне аран кĕрсе ĕлкĕрчĕç.

Эпĕ те васкасах вĕсем патне чупрăм.

— Петĕр, сана эпĕ малтанах пыла тăкмасăр, йĕркеллĕ çи, тесе каларăм. Эсĕ ман сăмаха итлесех каймарăн. Акă халĕ хуртсем сан кĕпӳ çинче пыл тумламĕсем пуррине сисрĕç. Вĕсем ăна каялла пухса каясшăн,— ăнлантарать Петĕре асанне. Вăл Петĕр кĕпи çине тăкăннă пыла шăла-шăла тасатрĕ те:

— Ну, халь ан хăра. Пыл хурчĕсем сана тек сăрса илмеççĕ ĕнтĕ,— терĕ.

Эпир каллех вĕллесем патне тухрăмăр.

Асанне хуртсене пăхрĕ, эпир ăна пулăшса тăтăмăр.

Кăнтăрла çитсен, асанне каннă вăхăтра, эпир Петĕрпе иксĕмĕр пыл хурчĕсем мĕн тунине пăхса çӳрерĕмĕр.

— Сантăр, хăвăртрах кил-ха! Кунта пыл хурчĕсем çапăçаççĕ!— кăшкăрчĕ мана Петĕр.

Эпĕ васкаса ун патне пытăм. Чăнах та тĕлĕнмелле: пĕр çĕнĕ вĕлле патĕнче темĕн чухлĕ вилнĕ хуртсем выртаççĕ. Хăйсем вара пурте шултра. Вĕсене вĕтĕрех хуртсем сĕтĕре-сĕтĕре вĕлле айккинелле кайса пăрахаççĕ.

Эпир асаннене хамăр пата чĕнсе илтĕмĕр, унран çак пыл хурчĕсем мĕн тунине ăнлантарса пама ыйтрăмăр.

— Вĕсем сăрă хуртсем,— терĕ пире асанне.— Сăрă хуртсем ĕçлеме юратмаççĕ, пыл пухма та çӳремеççĕ. Ĕçчен хуртсем пухнă пыла çиме юратаççĕ вара. Ĕçчен хуртсем çак сăрă хуртсем харампырсем иккенне сиснĕ ĕнтĕ. Акă курăр, вĕсене вĕллерен мĕнле кăлара-кăлара ывăтаççĕ...

Асанне çапла калани пире йăлтах тĕлĕнтерсе ячĕ.

— Ха, вĕсен хушшинче те кахалсем, харампырсем пур иккен,— терĕм эпĕ.

Асанне пире çурăмран лăпка-лăпка илчĕ те:

— Эсир вара, пепкемсем, нихçан та наян ан пулăр, ĕçе юратăр,— терĕ.

Эпир мĕн каç пуличченех утарта пултăмăр, асаннене хуртсем пăхма пулăшрăмăр.

МАНМАН ИККЕН

Пирĕн Хураçка виçĕ çура туса пачĕ. Эпир вĕсене пурне те ят парса тухрăмăр. Пĕрне Люçка, тепĕрне Шарик, виççĕмĕшне Улайкка тесе чĕнеттĕмĕр. Йытă çурисене Петĕр çав тери юратать: кашни кунах виçĕ хутчен апат çитерет, çемçе вырăн хатĕрлесе парать. Йытă çурисем ăна хăйсем те кĕтсе çеç тăраççĕ. Вăл картишне тухсанах ун патне чупса пыраççĕ, ачашланма пуçлаççĕ.

Виç-тăватă уйăх иртсен, йытă çурисене атте çынсене пачĕ.

Пĕрне, хурине, колхоз сад пахчине сыхлакан Палюк мучи илсе кайрĕ. Хăмăртараххине Анисса аппана, улараххине утарта ĕçлекен асаннене парса ятăмăр.

Кăçал колхоз пахчинче панулми, слива, крыжовник, хăмла çырли ăнса пулчĕ.

Пĕр ирхине эпир ачасемпе сад пахчине кайса курма шутларăмăр. Пирĕнпе пĕрле унта чарусăртарах Илюш та пычĕ. Вăл сад пахчине хапхаран мар, карта урлă тӳрех кĕме пуçларĕ.

Унччен те пулмарĕ, йывăççем хушшинчен йытă хаяррăн вĕрни илтĕнсе кайрĕ. Илюш çавăнтах урамалла сирпĕнсе тухрĕ. Ун хыççăн йытă вĕçтерсе пырать. Эпир хăранипе кăшкăрса ятăмăр. Хамăр пурте йытта:

— Ан ашкăн, çитет!— тетпĕр. Анчах эпир каланине вăл хăлхана та чикмест, çаплах хаяррăн вĕрсе чупать.

— Ну, юрĕ, Люçка, ан усаллан!— терĕ Петĕр шăллăм.

Ула йытă, Петĕр сассине илтсен, ун патне çил пек вĕçтерсе пычĕ. Петĕр çав тери хăраса ӳкрĕ, тарма пуçларĕ. Люçка ун хыçĕнчен...

Мĕн тумалла? Вăл ăна йăлтах туласа тăкма пултарать!

Кĕтмен çĕртен йытă Петĕр çине сиккелеме, хӳрине выляткаласа ачашланма тытăнчĕ, хăй ниçта кайса кĕреймест.

Петĕр пирĕн пата каялла чупрĕ. Йытă унран пĕрре те юлмасть.

Люçка сассине илтсе, Палюк мучи сад пахчинчен урама тухрĕ. Вăл йытта хăй патне йыхăрать. Анчах Люçка Петĕртен пĕрре те уйрăлмасть: ун çумне сĕртĕнет, ачашланать...

Эпир тинех ăнланса илтĕмĕр: Люçка Петĕре халĕ те манман-мĕн.

Палюк мучи пире пурне те сад пахчине илсе кĕчĕ, ăнса пулнă улма-çырласене кăтартса çаврăнчĕ.

Люçка та пирĕнпе пĕрлех çӳрерĕ.

КАМПУР

Пĕр ирхине эпир, Петĕрпе иксĕмĕр, Санюк аппа патне чăх-чĕп фермине кайрăмăр.

Картиш тулли сарă, шурă чĕпсем шимп-шимп! шимплетсе çӳреççĕ. Пурте вĕсем пĕр-пĕринпе килĕштерсе калаçнăн туйăнать. Эпир вĕсем çине пăхса савăнса тăратпăр.

Унччен те пулмарĕ, картиш варринче çӳрекен чăпар автан çуначĕсене саркаласа кăтиклеме пуçларĕ. Чĕпсем, ун сассине илтсе, йывăç айне чупса кĕме тытăнчĕç. Пĕтĕм картиш пăлханать.

— Мĕн пулчĕ?— тесе ыйтрăмăр эпир Санюк аппаран.

— Тревога!— терĕ вăл пире.

Эпир тĕлĕнсех кайрăмăр.

— Мĕнле тревога?

— Ав, курăр: çӳлте хурчка явăнать,— тет пире Санюк аппа.

Çав самантрах çурт хушшинчен лапсăркка Кампур сиксе тухрĕ. Вăл хăлхисене çӳлелле чанк! тăратнă.

— Ав, курăр. Кампур чĕпсене сыхлама хурала тухрĕ,— терĕ аппа.

Хурчка ферма тĕлĕнче каллĕ-маллĕ вĕçсе çаврăнчĕ, чĕпсем патне темиçе хут анма хăтланчĕ, анчах Кампура курчĕ пулас, çуначĕсене лăпăс-лăпăс сулкаласа илчĕ те каялла вĕçсе кайрĕ.

Чăпар автан савăнăçлăн авăтса ячĕ. Чĕпсем йывăççен айĕнчен капăрах сиксе тухрĕç.

Сарă ылтăн хĕвел те кулса ячĕ.

ҪУРШАНАҪ МИШШИ

Пирӗн ҫурт ҫумӗпе Янашар текен ҫырма юхса иртет. Ун ҫыранӗ кашни ҫулах, шыв-шур кайнӑ вӑхӑтра, ишӗлме пуҫларӗ. Мӗн тумалла? Ҫак инкек пирӗн аттене канӑҫ пами пулчӗ. Иртнӗ ҫуркунне вара атте пире хӑй патне чӗнсе илчӗ те:

— Ачасем, Янашар хӗррине кӑҫал йывӑҫсем лартса хӑварар. Вӗсем ҫыран ишӗлессине чарма пултараҫҫӗ,— терӗ.

Ҫак ырӑ шухӑша эпир хапӑл тусах йышӑнтӑмӑр.

— Лартас. Ҫырана тек ишӗлме парас мар,— терӗмӗр пурте.

Урамсенче юр тасалса пӗтсенех, эпир вӑрмантан ҫамрӑк ҫӑкасем, хурӑнсем кӑларса килтӗмӗр. Вӗсене пурне те Янашар ҫырмин икӗ айккине лартса тухрӑмӑр. Ҫак ҫамрӑк йывӑҫсене кун сиктерсе шыв сапса тӑтӑмӑр. Нумай та вӑхӑт иртмерӗ, вӗсем вӑй илме тытӑнчӗҫ, ҫулҫӑ сарма пуҫларӗҫ.

Пирӗн ӗҫе колхозри чаплӑ пахчаҫӑ Василий Тимофеевич та сӑнанӑ. Пӗррехинче вӑл хамӑр бригадӑри колхозниксен пухӑвӗнче пысӑк сӑмах тухса каларӗ.

— Ҫутҫанталӑка юратма пирӗн Ятмановсенчен вӗренмелле, вӗсем кӑҫал та ҫирӗм тӗп йывӑҫ лартса хӑварчӗҫ,— терӗ.

Анчах пирӗн хушӑмӑрта ҫутҫанталӑк илемне юратсах кайман ачасем те пур-ха. Эпӗ сире ҫакӑн пек пӗр ача ҫинчен каласа парасшӑн.

...Ирхине эпӗ урама тухрӑм. Ҫанталӑк ӑшӑ. Йывӑҫсенчен тутлӑ, ырӑ шӑршӑ сӑмсана ҫапать. Пур ҫӗрте те кайӑксен хитре юррисем илтӗнеҫҫӗ. Ҫӑнтӑртан лӑпкӑ, ӑшӑ ҫил вӗрет.

Унччен те пулмарӗ, манӑн хӑлхана темӗнле кӑшкӑрнӑ сасӑ пырса кӗчӗ. Пӑхатӑп та: ҫырма хӗрринче, хамӑр лартнӑ йывӑҫсем хушшинче, пирӗн Петӗр йӗрсе тӑрать. Эпӗ ҫавӑнтах ун патне чупса пытӑм: «Мӗн пулчӗ сана, мӗншӗн йӗретӗн?» — тесе ыйтрӑм.

— Акă... Куршанак Мишши эпир лартнă йывăçсене хулăпа çапа-çапа амантса çӳрет. Эпĕ ăна чартăм. Вăл мана çырмана тĕртсе ячĕ,— терĕ Петĕр.

Эпĕ тарăхса кайрăм, çиллĕм тулса çитнипе чăтаймарăм:

— Эсĕ, чăнах та, куршанаках иккен. Санран нихçан та ыррине кĕтме çук! — терĕм Мишшана.

Эпĕ каланине вăл итлесшĕн те пулмарĕ, ку çеç те мар, хăй аллинчи хуллине ман çине сулса ячĕ. Эпир тытăçса ӳкрĕмĕр. Петĕр хăранипе атте патне васкаса чупрĕ. Çав вăхăтра çырма хĕрринче мĕн пулса иртнине колхоз сачĕн хуралçи Палюк мучи сăнаса тăнă-мĕн. Вăл çавăнтах пирĕн пата персе çитрĕ.

— Чарăнăр! Ан çапăçăр! — терĕ вăл пире.

Мишша мана ямасть.

Палюк мучи ăна аллинчен тытрĕ те:

— Мĕн ашкăнса çӳретĕн эсĕ! — терĕ.— Санăн ĕçне эпĕ йăлтах курса тăтăм...

Мишша Палюк мучипе те тавлашма пăхрĕ. Палюк мучи вара чăтаймарĕ:

— Эпĕ сана акă мĕн каласшăн,— терĕ вăл.— Эсĕ çав тери чарусăр ача. Çынсем лайăх, ырă ĕç тăваççĕ. Эсĕ пур вара — çынсен лайăх ĕçне пăсса, çĕмĕрсе çӳретĕн...

Палюк мучи çапла калани Мишша чĕрине пырса тиврĕ пулас: вăл ним чĕнмесĕр айккинелле пăрănса кайрĕ.

ЁНЕ ПӐРУЛАНӐ

Виççӗмӗш çул ӗнтӗ пирӗн анне фермӑра ӗнесем пӑхать. Эпир Петӗрпе кашни кун ун патне каятпӑр, аннене пулӑшатпӑр. Пӗр ирхине анне пире:

— Паян ӗне кӗтӗвне вӑрмана илсе каятпӑр,— терӗ.

Эпир унран хӑйпе пӗрле пире тата Хураçка йытта илсе кайма ыйтрӑмӑр.

Анне хирӗç пулмарӗ.

Вӑрманта сывлӑш уçӑ. Пур çӗрте те кайӑксем юрӑ шӑрантараççӗ. Хӗвел каç енне сулӑнсан, эпир Петӗрпе пӗр уçланкӑна çырла татма кӗтӗмӗр. Анчах унта нумай çӳреймерӗмӗр. Кӗтмен çӗртен анне пире:

— А-у! А-у! Кунта килӗр! — тесе кӑшкӑрчӗ.

Аннене тем пулман-ши тесе, эпир часах ун патне чупса çитрӗмӗр.

— Ула ӗнепе Хураçка çухалнӑ. Шырарӑм-шырарӑм, тупаймарӑм,— терӗ анне. Хӑй питӗ хӑраса ӳкнӗ вара.

— Çук, капла хăраса тăнипе ĕç тухмĕ. Эсĕ, Петĕр, кунта юл. Эпир Сантăрпа иксĕмĕр ĕнепе Хураçкана шырама кайăпăр,— терĕ вăл.

Йывăççем хушшипе сулхăн çил вĕрме тытăнчĕ. Эпир аннепе вĕтлĕхсене кĕре-кĕре тухрăмăр, тарăн çырмана анса пăхрăмăр, анчах ĕнепе Хураçка ниçта та çук.

Аннепе иксĕмĕр те хуйха ӳкрĕмĕр.

Анне пире хĕвел анса лариччен ĕне кĕтĕвне яла антарма хушрĕ.

— Эпĕ çухалнă ĕнене шырама юлам,— терĕ вăл.

Эпир ĕнесене вăрмантан хăваласа тухрăмăр.

Унччен те пулмарĕ, Хураçка вĕрни илтĕнсе кайрĕ.

— Хураçка! Хураçка! — кăшкăрса ячĕ Петĕр.

Хураçка пирĕн пата чупса пычĕ. Петĕрпе иксĕмĕре сĕртĕнкелесе илчĕ те çавăнтах вăрмана каялла чупса кĕрсе кайрĕ. Эпир ăна вăрçма пуçларăмăр:

— Аташса ан çӳре, хĕвел аниччен киле çитмелле! — терĕмĕр.

Хураçка каллех пирĕн пата сиксе тухрĕ, пĕр-икĕ хутчен «Хам! Хам!» тесе вĕрсе илчĕ.

— Сана нимĕн те мар. Пирĕн хуйхă: ула ĕне çухалнă,— терĕ ăна Петĕр.

Хураçка Петĕр каланине хăлхана та чикмерĕ, каллех вăрмана кĕрсе кайрĕ. Мĕне пĕлтерет-ха ку?.. Эпир Хураçка хыççăн чупрăмăр. Хураçка пĕр лапсăркка хурăн патне çитрĕ те ун таврa вĕре-вĕре çаврăна пуçларĕ. Ак тамаша, çак хурăн çумĕнче пирĕн çухалнă ĕне тăра парать. Унччен те пулмарĕ, пирĕн Петĕр: «Пăру! Пăру!» — тесе кăшкăрса ячĕ. Чăнах та, пĕр тунката çумĕнче хушка пуçлă хура пăру выртса парать. Ăна ĕне çула-çула типĕтет.

Эпĕ чăтаймарăм, савăннипе:

— Пăру! Пăру! Ула ёне пăрулană! — тесе кăшкăрса анне патне чупрăм.

Анне эпир кăшкăрнине илтнĕ-мĕн. Вăл хăй те пирĕн пата васкать. Эпир ёнесене киле хăваласа килтĕмĕр. Анне пирĕн хыçран ула ёнен пăрушне йăтса таврăнчĕ. Фермăна çитсенех эпир пăрăва ят патăмăр, ăна Сатур тесе чĕнме пуçларăмăр.

ТИРПЕЙЛЁ ПУЛ

Кун каç еннелле сулăнчĕ. Анне çырма хĕррине хурсене хăвалама кайрĕ. Эпĕ, картишне тухса, кроликсене апат парса кĕтĕм. Çав вăхăтра пирĕн Петĕр пӳртри япаласене йăлтах тустарса пĕтернĕ. Вăл пукансене çавăра-çавăра хунă, урайваррине ещĕксем ларта-ларта тухнă.

Пӳртре мĕн кăна çук пулĕ!

Эпĕ аннене хирĕç çырма хĕррине кайма çеç шутланăччĕ, çав вăхăтра урамран пĕр хĕрарăм кăшкăрнă сасă илтĕнсе кайрĕ.

— Петĕр, хапхана тухса уç! — терĕ вăл.

Ку пирĕн анне сасси пулнă-мĕн.

Петĕр, ун сассине илтсе, чӳрече патне ыткăнчĕ. Анчах вăл кĕтмен çĕртен урайĕнче сарăлса выртакан япаласем çине такăнчĕ ӳкрĕ. Хăй çавăнтах:

— Пĕтрĕм, пĕтрĕм! Анне, эс ăçта? — тесе кăшкăрса ячĕ.

Эпĕ Петĕр патне чупса пытăм та тĕлĕнсех кайрăм: вăл ещĕк çумĕнчи пăтапа аллине чĕрсе янă иккен. Хăй ниçта кайса кĕреймест: аллине сула-сула йĕрет. Анне урамранах Петĕр йĕнине илтнĕ-мĕн. Вăл васкаса пӳрте кĕчĕ те:

— Мĕн пулчĕ тата? Мĕншĕн йĕретĕн? — терĕ Петĕре.

— Алла чĕрсе ятăм,— терĕ Петĕр.

Анне вăрăммăн сывласа илчĕ те Петĕр суранне бинтпа çыхса ячĕ.

— Малашне, ачам, аннӳ пуçтарса, тирпейлесе хунă япаласене нихçан та тустарса ан çӳре,— терĕ хăй Петĕре.

Эпир урайĕнче выртакан пукансене тăрата-тăрата тухрăмăр, ещĕксене хăйсен вырăнне пуçтарса хутăмăр, пӳрте йĕркене кĕртрĕмĕр.

— Акă, çапла мĕнле лайăх. Пур çĕрте те тирпейлĕх, йĕркелĕх кирлĕ. Çакна яланах асра тытсамăр,— терĕ пире анне.

З. В. Давыдов-Анатри.

ЧИ ПЫСӐККИ, ЧИ ТУТЛИ

Пирӗн пахчара чечек нумай. Эпир вӗсене кашни кунах шыв сапса тӑратпӑр.

Пӗррехинче Петӗр чечексем валли шыв йӑтасшӑн пулмарӗ.

— Пуç ыратать,— терӗ те урама тухса кайрӗ, ачасемпе выляма пуçларӗ.

Анне, çакна курсан, мана хӑй патне чӗнчӗ.

— Куртӑн-и, Петӗрӗн пуçӗ мӗнле «ыратать»,— терӗ вӑл.

Эпӗ нимӗн те шарламарӑм, Петӗр аннене улталанӑшӑн хам ӑшӑмра тарӑхса илтӗм. Анне мана хӑйне итленӗшӗн мухтарӗ, чечексене сапса пӗтерсен:

— Халӗ ӗнтӗ эсӗ те урама выляма вӗçтер,— терӗ. Хӑй пасара тухса кайрӗ. Пасартан вӑл пирӗн валли пӗр карçинкка панулми илсе килчӗ. Эпир уншӑн çав тери савӑнтӑмӑр. Уйрӑмах Петӗр ниçта кайса кӗреймест.

— Мана чи пысӑкки! Чи тутли! — тет хӑй.

Анне ун çине пӑхса илчӗ те майӗпен çеç çапла каласа хучӗ:

— Петĕр, эсĕ наян ача. Эпĕ хушнине итлеместĕн. Паян та чечексене сапма ӳркентĕн,— терĕ.

Унтан анне ман çине пăхрĕ:

— Паян чи пысăк, чи тутлă панулмие Сантăр илме тивĕçлĕ,— терĕ. Анне мана чăнах та карçинккаран чи пысăк, чи тутлă панулми илсе пачĕ. Эпĕ ăна тав турăм.

Петĕр унталла-кунталла пăхкаласа илчĕ, юлашкинчен чăтаймарĕ, çапла каларĕ:

— Анне! Урăх ун пек тумастăп, эс мĕн хушнине ялан итлетĕп,— терĕ.

Петĕр хăйĕн йăнăшне ăнланни аннене килĕшрĕ пулас, вăл ăна та карçинккаран пысăк, тутлă панулми илсе тыттарчĕ.

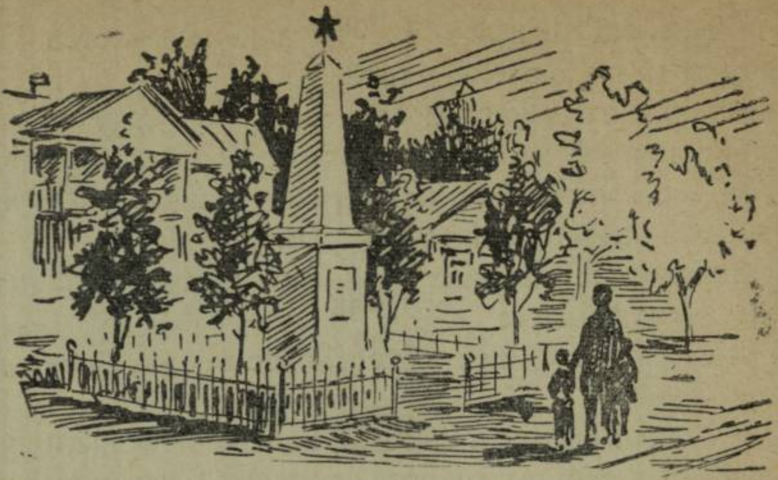

ШУРĂ ПАЛĂК

Пирĕн ял çав тери пысăк. Аякран пăхсан тĕлĕнсех каятăн: вăл хула пекех сарăлса кайнă. Ферма çурчĕсем, силос башнисем, ешĕл сад пахчисем таçтанах курăнса лараççĕ.

Тăван Çĕршывшăн пынă вăрçăра нимĕç фашисчĕсене хирĕç паттăррăн çапăçса вилнĕ янташсене сума суса кăçал ял варрине палăк лартрĕç. Ăна питĕ çирĕп чултан, гранитран, тунă. Палăка уçнă ятпа митинг пулса иртрĕ. Унта таврари ялсенчен те çынсем нумай пухăнчĕç. Митинга ватă коммунист, граждан вăрçинче командир пулнă Антон Иванович Антонов уçрĕ. Вăл питĕ хĕрӳллĕ сăмах каларĕ.

— Эпир хамăр Тăван Çĕршывпа унăн чысĕшĕн çапăçса вилнĕ паттăр çынсене нихçан та манас çук! — терĕ вăл.

Унтан сăмах ял Совет председательне Максим Федоровича пачĕç.

— Тăван Çĕршывшăн, çутă пуласлăхшăн пуç хунă çынсене ĕмĕр-ĕмĕр мухтав!— терĕ председатель.

Юлашкинчен вăл вăрçăра вилнĕ хамăр ял çыннисен ячĕсене вулама пуçларĕ.

Митинга пынисем кашни ята асăннă хыççăн пуçĕсене усса илеççĕ.

— Александр Ятманов! — терӗ Максим Федорович.

Петӗр мана айӑкран кӑлт чышрӗ.

— Пичче, председатель мӗншӗн сан ятна асӑнчӗ вара? — ыйтрӗ вӑл ман ҫине пӑхса.

— Итлесе тӑр, кайран каласа парӑп,— чарчӗ ӑна атте.

Ял Совет председателӗ хӑйӗн сӑмахне вӗҫлерӗ.

Шкул оркестрӗ «Интернационал» кӗввине калама пуҫларӗ. Ял ҫыннисем палӑк ҫумне чечек ҫыххисем пыра-пыра хучӗҫ.

Митинг пӗтрӗ. Ҫынсем, пӗр-пӗринпе калаҫса, килӗсене утрӗҫ.

Петӗр ҫул ҫинче аттерен каллех:

— Митингра Сантӑр ятне мӗншӗн асӑнчӗҫ-ха вара? — тесе ыйтрӗ.

Атте ӑна йӗркипе каласа пачӗ.

— Ӗҫ ҫапла пулса иртрӗ,— терӗ вӑл.— 1941 ҫулта пирӗн Тӑван Ҫӗршыв умне ҫав тери пысӑк хӑрушлӑх килсе тухрӗ. Тӑшман Мускавалла, Аслӑ Атӑл еннелле туртӑнать. Пирӗн хуласемпе ялсене ҫунтарать, халӑха ҫаратать, ача-пӑчасене тӑлӑха тӑратса хӑварать... Совет ҫыннисем пурте усал тӑшмана хирӗҫ ҫапӑҫава ҫӗкленчӗҫ. Ҫак йывӑр кунсенче сирӗн аслаҫӑр — Александр Петрович Ятманов паттӑрсен вилӗмӗпе вилчӗ. Вӑл вилни ҫинчен яла хыпар килнӗ кун Сантӑр ҫуралчӗ. Эпир ӑна аслаҫӑр ятне патӑмӑр, Александр Ятманов, тесе ҫыртартӑмӑр. Паян та ял ҫыннисем сирӗн аслаҫӑра ырӑпа асӑнчӗҫ, ун ятне ӗмӗрлӗхех ылтӑн сӑрпа ҫырса хучӗҫ...

Атте пире тата тем каласшӑнччӗ, анчах каламарӗ, унӑн куҫӗсем ҫеҫ салхуллӑн пӑхса илчӗҫ.

— Ну, ачамсем, эсир те аслаҫӑр пекех паттӑр та хӑюллӑ пулӑр, нихҫан та Ятмановсен ятне ан ярӑр,— терӗ пире атте.

Кӑнтӑр енчен ҫуллахи ӑшӑ ҫил вӗрсе иртрӗ. Шурӑ хурӑн ҫулҫисем чӗтренсе илчӗҫ. Вӗсем те паттӑрсен ятне асӑнса юрӑ юрланӑн туйӑнчӗҫ.

ҪУЛЛЯ

Анне пире пахчана кишĕр ҫумлама илсе тухрĕ. Пахчара сывлăш ытарма ҫук лайăх, уҫă — кăкăр тулли сывлатăн. Тĕрлĕ кайăк юрри, ирхи сывлăша чĕтрентерсе, инҫе-инҫе янăраса каять.

Ҫум ҫумланă вăхăтра кĕтмен ҫĕртен пире Петĕр:

— Пăхăр-ха, пăхăр! Мĕн мĕлтлетет унта! — терĕ.

Чăнах та, йăран хушшинче пĕр кăвакарчăн ҫӳлелле сике-сике илет.

Ҫайăк хăраса вĕҫсе ан кайтăр тесе, Петĕрпе иксĕмĕр те ун патне майĕпен ҫеҫ йăпшăнса пытăмăр.

— Эй, ку алла вĕреннĕ кайăк пулас, пĕрре те хăрамасть, — терĕ Петĕр.

Анчах вăл калани тĕрĕсех пулмарĕ: кăвакарчăн, пире курсан, сасартăк шикленсе ӳкрĕ те сике-сике илчĕ, вĕҫме хăтланса пăхрĕ...

— Мĕн пулнă ăна? — ыйтрăмăр эпир пĕр-пĕринчен.

Петĕр кайăка ачашшăн тытса çӳлелле çĕклерĕ. Кăвакарчăн çиçсе тăракан куçĕсемпе пирĕн çине пăха-пăха илет. Унăн хăрах çуначĕ усăннă, вăл аманнă-мĕн, çавăнпа вĕçеймест. Мĕскĕн кăвакарчăна Петĕрпе иксĕмĕр те питĕ хĕрхентĕмĕр, ăна киле илсе кайса сыватма шутларăмăр.

Пирĕн килте чăрсăр ула кушак пур. Вăл пӳртре кăвакарчăн пуррине сиснĕ те ниçта кайса кĕреймест, пĕр кĕтесрен тепĕр кĕтесе чупса çӳрет, пирĕн пата пырать, ик уран çӳлелле тăрать. Эпир ăна аманнă кайăка тивме ирĕк памарăмăр: кăвакарчăна читлĕх туса патăмăр. Читлĕх ăшне çăкăр татăкĕсем хутăмăр, шыв лартрăмăр.

Эпир килте çук чухне кăвакарчăна асанне пăхатчĕ.

Кăвакарчăн пурăна-киле пире хăнăхса çите пуçларĕ, кашни кун: «Куль-куль-куль!» тесе авăтма тытăнчĕ. Çавăнпа та эпир ăна хăйне те Кулля тесе чĕнме пуçларăмăр. Кушак та Кулляпа килĕштерсе пурăнма тытăнчĕ. Вăл яланах ун читлĕхĕ патне пырса ларатчĕ, кайăк çине пăха-пăха илетчĕ.

Пĕр ирхине эпир кăвакарчăна читлĕхрен кăлартăмăр. Вăл çуначĕсене сулкаласа илчĕ те тӳрех асанне хулпуççийĕ çине пырса ларчĕ. Хăй кĕтмен çĕртен «Куль-куль» тесе, илемлĕн кăвиклетсе илчĕ.

— Эсĕ, Кулля, çав тери ырă чунлă кайăк,— терĕ ăна асанне.

Пĕр ирхине эпĕ шкула кайма хатĕрлентĕм. Çав кун асанне пире çапла каларĕ:

— Ачасем, паянтан кăвакарчăна ирĕке кăларса ярăр. Халĕ унăн çуначĕ юсаннă ĕнтĕ,— терĕ .

Эпир асанне шухăшĕпе килĕшрĕмĕр.

— Ярас, ярас... хăйĕн тăванĕсем патне кайтăр,— терĕмĕр. Пирĕнпе пĕрле урама асанне те тухрĕ.

Петĕр кăвакарчăн ури вĕçне хĕрлĕ лента çыхрĕ.

Эпĕ кăвакарчăна кăмăллăн ачашласа илтĕм те вĕçтерсе ятăм.

Хамăр пурте: «Чипер кай, çулу телейлĕ пултăр!» — терĕмĕр.

Кăвакарчăн пирĕн пуç тăрринче пĕр-икĕ хут çаврăнса илсе ункă турĕ те шурă пĕлĕтсем айĕн аякка вĕçсе кайрĕ. Каçхине вăл каллех пирĕн пата таврăнчĕ.

ПĔРРЕМĔШ УРОКРА

Петĕр паян ирех, шурăмпуç киличченех вăранчĕ,васкаса тумланчĕ. Хăй ниçта кайса кĕреймест: пӳртре, ват çын пек, каллĕ-маллĕ уткаласа çӳрерĕ, сак çинче выртакан сумккине темиçе хутчен те тыта-тыта пăхрĕ. Паян Петĕр шкула, пĕрремĕш класа каять. Анне ирхи апат хатĕрлерĕ. Эпир пурте сĕтел хушшине кĕрсе лартăмăр. Атте Петĕр çине пăхрĕ те:

— Мĕншĕн эсĕ нимĕн те çиместĕн? — тесе ыйтрĕ.

— Пĕрре те çиес килмест,— терĕ Петĕр, пуçне сулласа.

— Ун пек юрамасть. Эсĕ те малашне, пирĕн пекех, ĕçе кайма пуçлатăн. Асту, çимесен вăй пулмасть,— терĕ атте.

Петĕр пăртак чей ĕçкелерĕ те шкула тухса утрĕ. Унпа пĕрле анне те кайрĕ.

Шкул картишĕнче ачасем туллиех. Вĕсем пурте лайăх тумланнă, аллисене чечек çыххисем тытнă. Тăхăр сехет çитеспе

ачасем классем тӑрӑх тӑрса тухрӗҫ. Пӗрремӗш класа килнӗ ачасене чи мала тӑратрӗҫ. Тӳперен кӗрхи хӗвел хӑйӗн ылтӑн пайӑркисене ҫӗр ҫине сапалать.

— Ачасем! — терӗ шкул директорӗ Василий Михайлович Арсланов.— Сире ҫӗнӗ вӗренӳ ҫулӗ пуҫланнӑ ятпа чун-чӗререн саламлатӑп, вӗренӳре ҫитӗнӳсем тума ыр сунатӑп...

Директорӑн кашни сӑмахне ачасем тимлӗн итлесе тӑраҫҫӗ.

Анне Петӗре пулас учительницӑпа паллаштарчӗ.

— Эпӗ сирӗн ывӑлӑра лайӑх пӗлетӗп. Вӑл иртнӗ ҫулта пирӗн шкул ачисене тимӗр-тӑмӑр пухма пулӑшрӗ. Ӑна мухтаса шкулти стена хаҫатӗнче те ҫырчӗҫ,— терӗ учительница.

Хӑйне учительница ҫапла мухтанине илтсен, Петӗр вӑтанчӗ. Ӑна шкул ачисем пурте хӑй ҫине пӑхнӑн туйӑнчӗ.

Шӑнкӑрав сасси илемлӗн янӑраса кайрӗ. Ачасем классене кӗчӗҫ. Петӗр малти парттӑ хушшине хӑйӗн тантӑшӗпе, Нинӑпа, пӗрле ларчӗ.

— Ну, ачасем, эпир те паян ӗҫе тытӑнатпӑр, вӗренме пуҫлатпӑр... Халӗ пӗр-пӗринпе паллашар. Эпӗ сирӗн учительница пулатӑп. Мана Людмила Михайловна тесе чӗнеҫҫӗ...

Ачасем ним чӗнмесӗр, шӑп лараҫҫӗ.

— Сиртен чылайӑшӗ вулама та, сӑвӑсем пӑхмасӑр калама та пӗлет пулӗ. Кам сӑвӑ калама пӗлет, алӑ ҫӗклӗр-ха,— терӗ Людмила Михайловна.

Ачасем капӑрах алӑ ҫӗклерӗҫ.

— Ну, Петӗр, ху пӗлекен сӑвва каласа пар-ха,— терӗ учительница.

Петӗр сӗтел патне тухрӗ те уҫӑ, ҫепӗҫ сасӑпа сӑвӑ калама пуҫларӗ:

Чӑн та чипер-чиперук
Пирӗн пӗчӗк Кӗтерук,
Каять колхоз фермине
Пулӑшмашкӑн аннене.

Ферма тулли пăрусем:
Хăмăррисем, улисем,
Чăлтăр! хушка пуçлисем —
Кĕтерукăн тусĕсем...

Ачасем пурте Петĕртен тĕлĕнсе лараççĕ. Учительница вĕсем çине час-часах кăмăллăн пăхса илет.

Петĕр сăвă каласа пĕтерчĕ.

— Маттур, пултаратăн! Малалла та çапла ĕлкĕрсе пыр! — терĕ ăна Людмила Михайловна.

ПĔЧĔК ТИМУРОВЕЦ

Ĕнер эпĕ шкултан киле кая юлса таврăнтăм. Хор кружокĕ пулчĕ. Унта Октябрь уявĕнче юрламалли юрăсене вĕрентĕмĕр.

Килте Петĕр пĕчченехчĕ. Вăл аллине йĕппе çип илнĕ те хĕрлĕ хăмач сатин çине тем тĕрлесе ларать.

Эпĕ унтан:

— Эсĕ мĕн тăватăн? — тесе ыйтрăм.

Петĕр ман çине пăхса илчĕ те:

— Анаткасри Темин мучи чирленĕ. Вăл хăй ватă. Килĕнче ĕçлекен урăх никам та çук. Паян эпир ун патне каятпăр. Арçын ачасем ăна вутă татса парас теççĕ. Хĕрачасем урай çума шутлаççĕ,— терĕ.

— Ку мĕн пулать тата? — ыйтрăм эпĕ Петĕртен, хĕрлĕ хăмач сатин çине пӳрнепе кăтартса.

Петĕр мана хăй мĕн тĕрлени çинчен каласа пама çеç пуçланăччĕ, çав вăхăтра урамра ачасем кăшкăрашни илтĕнсе кайрĕ. Эпĕ вĕсем патне чупса тухрăм та:

— Мĕн пулнă тата? Мĕншĕн çав териех çуйăхатăр? — тесе ыйтрăм.

— Ав çӳлелле, пĕлĕт çинелле пăх, кайăк хурсем кăнтăра каяççĕ!

Эпĕ пăхрăм та — пĕлĕтре пĕкĕ пек çавракарах ункăсем пуррине курах кайрăм.

Эпир пурте кайăк хурсене чылайччен, мĕн курăнми пуличчен, алă сулса ăсатса ятăмăр.

— Лайăх кайса килĕр. Пĕр-пĕринчен çухалса ан юлăр,— терĕмĕр.

Кайăк хурсем куçран çухалсан, эпĕ каллех пӳрте кĕтĕм.

Петĕр тĕкĕр умĕнче юсанса тăрать. Вăл хайхи хăй тĕрлекен хĕрлĕ хăмач сатин татăкне сулахай алли çумне çыхса янă. Ун çинче симĕс пурçăн çиппе тĕрленĕ саспаллисем илемлĕн ялкăшса тăраççĕ.

— Çапла «ТК» тесе çырни мĕне пĕлтерет вара? — тесе ыйтрăм эпĕ унран.

— Тимур команди тени пулать...

— Эсĕ октябрĕнок! Тимур командине пионерсене çеç илеççĕ,— терĕм эпĕ.

— Ман халех тимуровец пулас килет. Эпĕ пысăкланнă ĕнтĕ,— терĕ Петĕр.

Вăл мана Тимур командин ĕçĕсем çинчен йĕркипе кала-кала пачĕ.

— Тимуровецсем час-часах ĕçleме пултарайман ватă çынсем патĕнче пулаççĕ. Вĕсене тĕрлĕ ĕçсем тума пулăшаççĕ. Урамсене, çырма хĕррисене лартнă çамрăк йывăçсене сыхлаççĕ,— тет вăл.

Эпĕ Петĕр сăмахне çав териех савăнса итлесе тăтăм: вăл тимуровец пулма ĕмĕтленнишĕн калама çук хĕпĕртерĕм.

ÇĂЛТĂРЛĂ ÇĔЛĔК

Пирĕн асатте граждан вăрçи салтакĕ пулнă. Вăл Колчак çарне хирĕç паттăррăн çапăçнă.

Эпир унăн хĕрлĕ çăлтăрлă çĕлĕкне халĕ те упраса пурăнатпăр. Кашни çулах, Октябрь уявĕ çитсен, эпĕ ăна демонстрацие тăхăнса тухатăп. Иртнĕ уявра уншăн вара Петĕрпе хытах ятлаçмалла пулчĕ.

— Асаттен çăлтăрлă çĕлĕкне кăçал манăн тăхăнмалла. Эпĕ — октябрёнок,— терĕ мана Петĕр.

Эпĕ унпа килĕшмерĕм.

— Çук, асатте çĕлĕкне никама та памастăп: эпĕ ăна мĕн пĕчĕкренех упраса усранă. Вăл манăн,— терĕм Петĕре.

Эпир тавлашнине атте пăхса тăнă-мĕн. Вăл пирĕн пата пычĕ те:

— Мĕншĕн ятлаçатăр? — тесе ыйтрĕ.

— Мана Сантăр асаттен çĕлĕкне памасть,— терĕ те Петĕр, йĕрсе ячĕ.

Атте ăна:

— Ан нăйкăш! Йĕрсе эсĕ ху вăйсăррине çеç кăтартатăн! — терĕ. Унтан вăл ман çине ăшшăн пăхса илчĕ те:

— Сантăр, Петĕр кăмăлне ан хуç ĕнтĕ. Вăл та пĕрре Октябрь уявне аслаçун çăлтăрлă çĕлĕкĕпе тухса куртăр,— терĕ.

Эпĕ атте сăмахне итлерĕм, çĕлĕке Петĕре патăм. Уяв пуçлансан, Петĕр çине пăхрăм та тĕлĕнсех кайрăм: вăл чи малта, шкул колонни пуçĕнче, хĕрлĕ ялав йăтса пырать. Хăй вара питĕ сăпайлă, чăн-чăн салтак пек малалла утать. Эпĕ хам ăшăмра: «Эх, Петĕре халь асатте курас пулсан, мĕнле савăннă пулĕччĕ-ши»,— тесе шухăшларăм.

ПИЛĔК ПУСЛĂХ УКÇА

Хĕл пуçланчĕ. Çанталăк хытах сивĕтрĕ. Пирĕн ял айккипе юхса выртакан Пăла шывĕ те шăнса ларчĕ. Çырмара çутă, япяка пăр сарăлса выртать. Ун çинче кунĕн-çĕрĕн ачасем хĕвĕшеççĕ.

— Акă, пăхса тăрăр: эпĕ пилĕк пуслăх укçана пăр çине ывăтса яратăп та кĕрсе илетĕп,— терĕ Ваççа. Вăл хăй çавăнтах пуçне çӳлелле çĕклесе илчĕ.

— Ан мухтан, санран унта кĕресси пулать-и,— терĕ ăна Ванюк. Тавлашу пуçланса кайрĕ. Ваççа хăйĕн укçине çырмаваррине ывăтса та ячĕ. Вăл, ăна илме тесе, пăр çине кĕме çеç

пуҫланӑччӗ, анчах, пӗр-икӗ утӑм ярса пуссанах, ҫырма хӗррине каялла тухрӗ.

— Пӑр ҫурӑлса кайрӗ,— терӗ вӑл.

Ҫырма варринчи пӑр ҫинче укҫа ылтӑн евӗр ҫуталса выртать. Ваҫҫапа Ванюк пӗр-пӗринчен кула-кула килӗсене утрӗҫ. Ял хӗрринче ларакан шкул енчен шӑнкӑрав сасси илтӗнсе кайрӗ. Уроксем пӗтрӗҫ пулмалла: сумккӑсене йӑтнӑ ачасем килӗсене васкаса чупаҫҫӗ. Ҫырма хӗрри пӗрре те пушӑ тӑмасть вара — Петӗрпе Хӗветӗр шкултан тӳрех кунта ҫӗмӗрттерсе анчӗҫ.

— Петӗр, пӑх-ха: пӑр ҫинче мӗн выртать унта?! — тесе кӑшкӑрса ячӗ Хӗветӗр.

— Ку ылтӑн чӑмӑркки пулӗ, ытла та илемлӗн йӑлтӑртатать! — терӗ Петӗр.

Хӗветӗр хӗпӗртесе ӳкрӗ, аллӗ-маллӗ чупкаласа ҫӳреме пуҫларӗ.

— Ҫук, чӑтаймастӑп, кӗретӗп, илсе тухатӑп! — терӗ Петӗр.

Вӑл, чӑнах та, аллине пӗр патак илчӗ те пӑр ҫине кӗрсе те кайрӗ.

— Асту, ан васка, пӑр ҫурӑлса кайма пултарать,— асӑрхаттарчӗ ӑна Хӗветӗр. Петӗр кулса илчӗ те:

— Эсӗ маншӑн ан хӑра,— тесе хучӗ. Шаларах кӗрсен, аллинчи патакпа вӑл пӑра шакка-шакка пӑхрӗ, анчах сӑмах ҫине тенӗ пекех, пӑр шатӑртатса ҫурӑлса та кайрӗ. Петӗр ҫӳҫенсе, чӗтресе илчӗ. Вӑл ҫырма хӗррине каялла тухма шутларӗ. Инкек ҫине синкек тенӗ пек, шӑпах ҫав вӑхӑтра ун ури айӗнчи пӑр лаштӑрах ишӗлсе анчӗ. Петӗр ним калама та ӗлкӗреймерӗ, шыва анса та кайрӗ. Хӗветӗр хӑранипе кӑшкӑрса ячӗ:

— Петӗр пӗтрӗ! Шыва анса кайрӗ! — терӗ вӑл. Хӑй йӗритавра ҫаврӑна-ҫаврӑна пӑхрӗ, анчах ҫывӑхра пӗр ҫын та курӑнмарӗ.

Хӗветӗр кӑшкӑрнине ӗнеферминче ӗҫлекен комсомолецсем

илтнĕ-мĕн. Вĕсем çавăнтах Пăла хĕррине чупса анчĕç. Киркка пиччесен Ястукĕ Петĕр патнелле кĕрсе кайрĕ. Нумай та вăхăт иртмерĕ, ăна шывран илсе те тухрĕ. Петĕрĕн вăйĕ йăлтах пĕтсе çитнĕ, вăл сывлайми те пулнă иккен. Ястук Петĕрĕн шăнса кайнă аллисене тытрĕ те пĕрре çӳлелле, тепре аялалла вылятма пуçларĕ.

— Хамăр куç умĕнчех ачана вĕлерес марччĕ,— терĕ вăл.

Унччен те пулмарĕ, Петĕр хашш! сывласа ячĕ.

— Тавтапуç, куçне те уçрĕ,— терĕ Ястук савăнса.

Пирĕн Петĕре вилĕмрен çăлнă хыпар часах таврана саланчĕ. Паттăр Ястук пирки Мускаври тухакан «Комсомольская правда» хаçатра та çырса кăларчĕç. Ку çеç те мар, нумаях пулмасть пирĕн клубра çамрăксен пухăвĕ пулса иртрĕ. Унта Шупашкартан килнĕ çын пĕтĕм халăх умĕнче Ястука «Шыва путакансене çăлнăшăн» медаль пачĕ.

Ун чухне клубра Петĕр те пулчĕ. Вăл аттерен:

— Ястука мĕншĕн медаль пачĕç? — тесе ыйтрĕ.

— Сана çăлнăшăн,— терĕ ăна атте. Унтан çапла хушса хучĕ: — Вăл пулман пулсан, эсĕ, тен, шывран тухайман та пулăттăн. Шухăшламасăр тунă ĕç авă мĕн патне илсе çитерме пултарать!

КУ МĚНЕ ПĚЛТЕРЕТ?

Урамра лапка-лапка юр çăвать. Пур çĕрте те ача-пăча сасси илтĕнсе тăрать.

Петĕр паян шкултан кая юлса таврăнчĕ. Вăл хăй темшĕн çав тери салхуллă.

— Мĕн пулнă сана, Петĕр? Чирлемерĕн пулĕ-çке?— тесе ыйтрĕ унран анне.

Петĕр пĕр сăмах та чĕнмерĕ. Вăл хăй те сисмерĕ пулас: ун аллинчи сумка урайне персе анчĕ.

— Петĕр, мĕншĕн эсĕ нимĕн те чĕнместĕн? — каллех ыйтрĕ анне.

Петĕр пĕр-икĕ утăм малалла ярса пусрĕ те йĕрсе ячĕ.

Эпир пурте васкаса ун патне пытăмăр.

— Ак тамаша! Мĕншĕн йĕретĕн?— тетпĕр ăна хамăр.

— Пуç ыратать,— тесе хучĕ Петĕр.

— Йĕнипе пуç ыратма чăрăнмасть. Ан йĕр...

Эпир çапла калани Петĕре пăртак пулăшрĕ пулас: вăл йĕме чарăнчĕ.

— Ачам, апат çиес пулать,— терĕ ăна анне.

— Çук, ман пĕрре те çиес килмест,— пуçне сулласа илчĕ Петĕр.

Вăл сумккинчен кĕнекесем илчĕ те тӳрех сĕтел хушшине кĕрсе ларчĕ, уроксем хатĕрлеме тытăнчĕ.

— Пăртак уçăлмаллаччĕ. Пуçу ыратни иртсе кайтăр пулатчĕ,— тесе ӳкĕтлерĕ ăна анне.

Эпир Петĕртен тĕлĕнсех кайрăмăр: вăл шкултан килнĕ-килменех урама тухса чупма юрататчĕ, уроксене хатĕрленме питех васкаса каймастчĕ. Халĕ вара йăлтах урăхла, пĕтĕмпех улшăннă. Урама тухасси çинчен аса та илмест.

— Петĕр, эпĕ сан валли апат хатĕрлерĕм, çиме лар,— терĕ каллех ăна анне.

Петĕр анне сăмахне итлерĕ: васкаса апат çикелерĕ те каллех сĕтел хушшине кĕрсе ларчĕ.

Петĕр уроксене тăрăшса тунине курса, анне савăнчĕ пулас. Вăл ун çине темиçе хутчен те ăшшăн пăха-пăха илчĕ. Унтан хăй те Петĕр çумне пырса ларчĕ.

Петĕр вара пуçне те çĕклемест, никам çине те пăхмасть.

Анне ăна хуллен çеç:

— Людмила Михайловна паян санран уроксем ыйтрĕ-и?— терĕ.

Петĕр пуçне сулкаласа илчĕ те:

— Çук, ыйтмарĕ,— тесе хучĕ.

Анне Петĕр тетрадьне уçса пăхрĕ те кĕтмен çĕртен унта хĕрлĕ чернилпа çырнă «2» паллă пуррине курах кайрĕ.

— Ку мĕне пĕлтерет тата? — тĕлĕнсе ыйтрĕ вăл Петĕртен.

Пирĕн Петĕр халиччен нихçан та «2» илсе курман, вăл яланах «5» илетчĕ.

Петĕр анне çине пăхма та вăтанчĕ. Питне аллисемпе хупăрласа хучĕ те:

— Урăх ун пек тумастăп: уроксене лайăх хатĕрленмесĕр шкула каймастăп,— терĕ.

Урамра çаплах лапка-лапка юр çăвать. Пӳртре Петĕр тăрăшса задача шутлать.

ПИРӖН УЛМУҪҪИСЕМ

Эпир иртнӗ кӗркунне хамӑр пахчана улма йывӑҫҫисем лартса хӑвартӑмӑр. Атте вӗсене пире уйӑрса пачӗ.

— Эсир, ачамсем, вӗсене мӗн ӳссе ҫитӗничченех пӑхса усрӑр ӗнтӗ,— терӗ.

Эпир атте хамӑра ҫавӑн пек ӗҫ шанса панӑшӑн ҫав тери савӑнтӑмӑр.

Кӑҫал хӗл ир килчӗ. Хура ҫӗр шап-шур юрпа витӗнчӗ.

Пӗрре эпир Петӗрпе иксӗмӗр ял хӗрринчи тӑвайккинчен ярӑнса таврӑнтӑмӑр. Пӳрте кӗнӗ-кӗменех пире атте:

— Сире, ачамсем, мӗн пулнӑ, иксӗрӗн те питӗрсем хӗп-хӗрлӗ хӗрелсе кайнӑ,— терӗ.

Эпир питсене хыпашласа пӑхрӑмӑр.

— Сивӗ. Алӑсем те, урасем те шӑнчӗҫ. Пите те, сӑмсана та сивӗ чӗпӗтсе илчӗ,— терӗмӗр хамӑр.

— Ҫапла ҫав, ачамсем, сивӗ — хаяр япала. Вӑл сире ҫеҫ мар, улма йывӑҫҫисене те тивме пултарать,— терӗ атте.

Эпир хăрасах ӳкрĕмĕр. Мĕн тумалла ĕнтĕ? Вĕсем пурте çамрăк, йăлтах шăнса пĕтме пултараççĕ.

— Хăрасах ӳкме кирлĕ мар. Айтăр, кĕреçесем илер те сад пахчине тухар,— терĕ атте. Эпир пурте сад пахчине тухрăмăр, улма йывăççисен айккисене юр купаласа таптарăмăр.

— Питĕ лайăх пулчĕ. Халĕ улма йывăççисем те сивĕрен хăрамаççĕ ĕнтĕ,— терĕ пире атте.

«ҪУ ВĂЛ — ЭПĔ!»

Вăхăт хăвăрт иртет. Петĕр шкула кая пуçлани те çур çул тултарчĕ ĕнтĕ.

Пĕр кунхине Петĕр шкултан таврăнчĕ те аннене çапла каларĕ:

— Паян шкулта пуху пулать. Унта сирĕн аттепе иксĕрĕн те каймалла,— терĕ.

— Юрать. Унта эсир мĕнле вĕренни çинчен каласа параççĕ пулĕ-ха,— терĕ ăна анне.

Ҫаç пулсан, аттепе анне шкула тухса уттарчĕç. Хăйсем вара пире ĕç хушса хăварчĕç.

— Эпир шкула каятпăр. Эсир çакна, Витя Малеев çинчен çырнă кĕнекене, вулама пуçлăр,— терĕç.

— Питĕ аван. Эпир ăна тахçанах тупса вуласшăнччĕ,— терĕмĕр хамăр.

Витя Малеев çинчен çырнă кĕнеке пире çав тери кăмăла кайрĕ. Вуланăçемĕн вулас киле пуçларĕ.

— Сантăр, хамăр та шкула çитсе курар мар-и? Аттепе анне мĕн тăваççĕ-ши унта? — терĕ мана Петĕр.

Эпĕ Петĕр шухăшне хирĕçлемерĕм, шкула кайма килĕшрĕм.

...Шкулта çынсем туллиех. Пĕрисем учительсемпе калаçса тăраççĕ, теприсем хĕрлĕ хăмач сатин çинчи сăнӳкерчĕксене пăхаççĕ.

— Ав, аттепе анне те унта,— терĕ мана Петĕр.

Эпĕ пăхрăм та аттепе аннене пире вĕрентекен учительница Мария Максимовна тем ăнлантарса панине курах кайрăм.

Эпир, вĕсем пире ан курччăр тесе, коридор вĕçĕнчи пусма айне кайса пытантăмăр. Хамăр пĕр шавламасăр аттепе анне çине пăхса тăратпăр.

Нумай та вăхăт иртмерĕ, шăнкăрав сасси янăраса кайрĕ. Шкул коридорĕнчи çынсем пурте классене кĕчĕç.

Эпир, Петĕрпе иксĕмĕр, çавăнтах аттепе анне тăнă вырăна пытăмăр. Стена çумĕнчи хĕрлĕ хăмач сатин çине кĕмĕл саспаллисемпе: «Хамăр шкул отличникĕсем», тесе çырса хунă. Эпĕ лайăххрах пăхрăм та тĕлĕнсех кайрăм: унта пирĕн Петĕрĕн сăнĕ тăра парать. Ăна вара чăн варрине, хисеплĕ вырăна лартнă. Ун сăнĕ айне: «Пĕрремĕш класра вĕренекен Петĕр Ятманов», тесе çырса хунă.

— Куратăн-и! Ку кам?— тесе ыйтрăм эпĕ Петĕртен.

Петĕр ман çине савăнăçлăн пăхса илчĕ те:

— Ку вăл — эпĕ!— терĕ.

ҪАЙĂҪ ТУСĔСЕМ

Çанталăк çав тери сивĕтсе кайрĕ.

— Пире сивĕ аптăратас çук, эпир ăшă пӳртре,— терĕ мана Петĕр.— Эпĕ хамăр лупас айĕнче пурăнакан кăвакарчăнсене хĕрхенетĕп. Вĕсене кам пулăшĕ, кам ăшăтĕ?..

Петĕр çапла калани мана та шухăша ячĕ.

— Çанталăкĕ сивви пĕрре. Вĕсен тата çимелли шыраса тупас пулать,— терĕм эпĕ.

Эпир çапла калаçса ларнине атте итлесе тăнă-мĕн. Вăл пирĕн еннелле çаврăнса пăхрĕ те хăй Шупашкара колхозниксен канашлăвне кайсан мĕн курни çинчен каласа пачĕ.

— Эпир Çеçпĕл урамĕпе утса пыратпăр,— терĕ вăл.— Кĕтмен çĕртен курах кайрăмăр: пĕр пысăк çӳлĕ çурт çумĕнче вăтă, шур сухаллă çын тăрать. Ăна хăйне кăвакарчăнсем сăрса илнĕ. Хулпуççийĕсем çинче те, пуçĕ тăрринче те, пур çĕрте те кăвакарчăнсем! Çак ватă çын вĕсене апат çитерет. Ун çине урампа иртсе

пыракан çынсем чарӑнсах пӑхса тӑраççӗ. Ҫайран эпир çак çын кайӑксен тусӗ иккенне пӗлтӗмӗр...

Атте çапла каласа панине эпир каçса кайсах итлесе лартӑмӑр. Хамӑр вара çавӑнтах шухӑша кайрӑмӑр.

— Эпир килти кӑвакарчӑнсене мӗнпе пулӑшма пултаратпӑр?— терӗ Петӗр.

— Шухӑшласа пӑхӑр. Сирӗн те яланах кайӑксен тусӗ пулмалла, вӗсемшӗн тӑрӑшмалла,— терӗ пире атте.

Эпир, Петӗрпе иксӗмӗр, кайӑксене çитермелли вырӑн тӑвас терӗмӗр. Атте пирӗн шухӑша мухтарӗ. Вӑл пире çӳхе хӑмасем, вӗтӗ пӑтасем тупса пачӗ.

Эпир тӑпӑл-тӑпӑл кӑна ещӗк пек япала турӑмӑр. Ун çине тулӑ пӗрчисем, çӑкӑр татӑкӗсем хутӑмӑр та ӑна чӳрече умне кӑларса çакрӑмӑр.

Ҫӑвакарчӑнсене хамӑр:

— Ҫуль-куль-куль! Ҫуль-куль-куль!— тесе йыхӑрма пуçларӑмӑр. Малтанхи кун эпир чӗннӗ вырӑна пӗр кӑвакарчӑн та пымарӗ.

— Вӗсем çынсене вӗренмен, çавӑнпа хӑраççӗ ӗнтӗ,— терӗ мана Петӗр.

Эпӗ вӑрӑммӑн сывласа илтӗм те:

— Ещӗк туса тертленни те харама кайрӗ,— терӗм.

— Пӗрре те ан кулянӑр. Вӗсем часах сире хӑнӑхаççӗ. Акӑ пӑртак аяккалла кайса тӑрӑр-ха. Эсир çук чухне кӑвакарчӑнсем, тен, унта пырса та ларӗç,— терӗ атте.

Эпир пӳрте кӗтӗмӗр. Хамӑр вара чӳрече витӗр пӑхрӑмӑр та тӗлӗнсех кайрӑмӑр: хайхи ещӗк çинче кӑвакарчӑн туллиех! Вӗсем эпир хурса панӑ апата пӗр-пӗринчен васкаса çиеççӗ.

Петӗр чӑтаймарӗ, картишне чупса тухрӗ. Ҫӑвакарчӑнсем, ӑна курсан, капӑрах вӗçсе кайрӗç.

Тепӗр кунне эпир çӑкӑр татӑкӗсем илтӗмӗр те тула тухрӑмӑр, кӑвакарчӑнсене йыхӑрма тытӑнтӑмӑр.

Кӑвакарчӑнсем пирӗн сасса илтсенех йыхӑрнӑ вырӑна вӗҫе-вӗҫе пычӗҫ, анчах ещӗк ҫине пӗри те анса лармарӗҫ. Эпир пӳрт айккинелле кайрӑмӑр та вӗсем мӗн тунине сӑнама пуҫларӑмӑр. Кӑвакарчӑнсем хамӑр хурса панӑ апата каллех каҫса кайса ҫиме тытӑнчӗҫ.

Пурӑна-киле вӗсем пире йӑлтах хӑнӑхса ҫитрӗҫ.

Эпир куль-куль! тесенех, пирӗн пата вӗҫсе пыра пуҫларӗҫ, алӑсем ҫине те, пуҫсем тӑррине те ларакан пулчӗҫ. Пӗррехинче атте эпир кӑвакарчӑнсене апат ҫитернине пӑхса тӑчӗ. Вӑл пире алӑсенчен тытрӗ те:

— Эсир кайӑксен чӑн-чӑн тусӗсем пулса кайрӑр,— терӗ. Шӑпах ҫав вӑхӑтра ман пуҫ тӑррине пӗр кӑвак пурҫӑн пӗсехеллӗ кӑвакарчӑн вӗҫсе пырса ларчӗ те:

— Куль-куль!— тесе юрласа ячӗ.

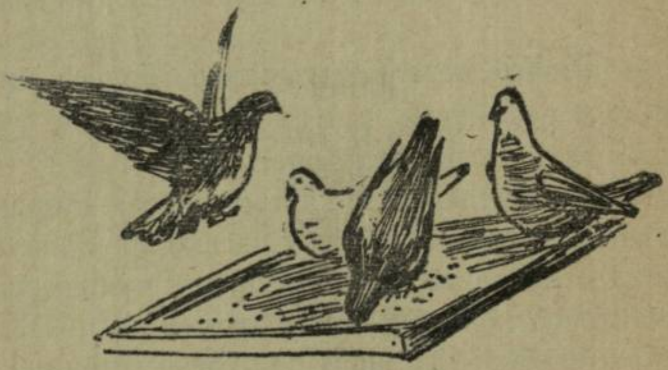

ЧĂН ИЛЕМ ВĂЛ — ТУСЛĂХРА!

Эпир, Петĕрпе иксĕмĕр, шкултан таврăнсан апат çирĕмĕр те Анаткасри тăвайкки çине ярăнма кайрăмăр.

Хĕллехи янкăр уяр кун. Çурçĕр енчен вĕрекен сивĕ çил пите чĕпĕтет.

Тăвайккине йăлтах ача-пăчасем сăрса илнĕ. Пур çĕрте те вĕсен сасси янăраса тăрать.

«Эх, хĕллехи ырă кунăмăр, сивĕ пулсан та, сана ытарма çук!» тесе шухăшласа илтĕм эпĕ хам ăшăмра. Çав вăхăтра Петĕр ман аллăмран тытрĕ те:

— Сантăр, сана тăм илме пуçланă. Сăмсу тăрри йăлтах шуралса кайнă,— терĕ.

Эпĕ хăраса ӳкрĕм.

Ман пата хампа пĕрле вĕренекен ачасем чупса пычĕç.

— Ан хăра, Сантăр, сана çăлатпăр,— терĕç вĕсем. Хăйсем çавăнтах таса шур юр илчĕç те ман сăмсана сăтăрма пуçларĕç. Пăртак сăтăркаласанах ман пит-куç вĕриленсе кайрĕ.

Ачасем пĕр вăхăта шăпах пулчĕç.

— Шкул директорĕ, Василий Михайлович килет,— терĕç вĕсем. Директор аллине шур хутпа чĕркенĕ пакет тытнă. Вăл пирĕн пата çитрĕ те пурне те сывлăх сунчĕ.

— Петĕрпе Александр Ятмановсем кунта-и?— тесе ыйтрĕ вăл.

— Кунта. Акă вĕсем,— терĕç ачасем.

Эпĕ çӳçенсе илтĕм.

— Василий Михайлович, мĕн пулнă-ши тата?— ыйтрăм эпĕ директортан.

— Нимех те мар. Сирĕн валли пакет пур,— терĕ вăл.

— Мĕнле пакет? Камран?

— Уçса пăхăр. Пĕр-пĕр юлташăртан пулĕ,— терĕ Василий Михайлович.

Эпир пакета уçрăмăр та савăнсах кайрăмăр: ун ăшĕнчен илемлĕ, хулăн хупăллă кĕнеке тухрĕ. Кĕнеке çине ылтăн саспаллисемпе «Китай ачисем», тесе çырнă. Кĕнеке ăшĕнче çыру пур. Ăна пирĕн тусăмăр Мао çырнă.

— Сантăр, вула-ха. Мĕн çырать Мао?— теççĕ мана ачасем.

Эпĕ вулама пуçларăм:

«Çывăх тусăмăрсем! Эпĕ сире Çĕнĕ çул ячĕпе чун-чĕререн юратса пысăк салам яратăп, лайăх сывлăх сунатăп... Ман пакетра кĕнеке пур. Вăл сире Китай ачисенчен асăнмалăх парне пултăр.

Сирĕн юлташăр, тусăр Мао».

Китайран килнĕ çак ăшă çыру пире пурне те хавхалантарса ячĕ. Эпир те çав кунах Мао патне çыру çыртăмăр. Асăнмалăх

хамăр шкул пахчинче туса илнĕ тĕрлĕ çимĕç вăрлăхĕсене ярса патăмăр. Пакет çине: «Эпир ярса паракан вăрлăхсенчен пахча çимĕçĕсем кашласа ӳсчĕр. Пирĕн туслăх татах та çирĕпленсе пытăр. Чăн илем вăл — туслăхра!»— тесе çыртăмăр.

. . . .

ТУПМАЛЛИ

Пирĕн тусăмăр Мао 3
Амантнă хурăнсем 5
Кукуруза хирĕнче 6
Колхоз парни 8
Апельсин 10
Çырлана кайсан 13
Петĕр аййăпĕ 16
Сехет 18
Йывăрлăх килсен 20
Ӳтарта 22
Манман иккен 25
Кампур 27
Куршанак Мишши 28
Ене пăруланă 30
Тирпейлĕ пул 33
Чи пысăкки, чи тутли 34
Шурă палăк 36
Кулля 38
Пĕрремĕш урокра 41
Пĕчĕк тимуровец 44
Çăлтăрлă çĕлĕк 46
Пилĕк пуслăх укçа 48
Ку мĕне пĕлтерет? 51
Пирĕн улмуççисем 54
«Ку вăл — эпĕ!» 56
Кайăк тусĕсем 58
Чăн илем вăл — туслăхра! 61

15.00

Цена 9 коп.